

RESOR TILL FRIHETEN

»one more soul got safe«

En musik- och berättarföreställning om den hemliga hjälporganisationen
Underground Railroad och frihetskämpen Harriet Tubman
i 1800-talets och slaveriets USA

Karins lada 18 september 2025

Sångsolister:

Johanna Lillvik, Maria Kirilov

Musiker:

Blue Escape:

Örjan Hill, piano, **Torbjörn Stenson**, sax, klarinett, gitarr,

Lars Mellqvist, bas, **Åke Göransson**, trummor

Berättare:

Sabina Henriksson

Idé, research, manus och musikbearbetning:

Örjan Hill

1. Mary Don't You Weep

Mary Don't You Weep är en spiritual som sjöngs före inbördeskriget. Den handlar om de bibliska systrarna Maria och Marta, som fick besök av Jesus, och om Moses och Noa, men innehöll också kodade budskap om hopp och motstånd (Farao=slavägaren, Moses=befriaren, Himmelen=friheten i norr). Forskaren och författarinnan Velma Maia Thomas skrev: »Ena dagen hörde plantageägarna slavar sjunga ofarliga hymner om himmelen, nästa dag hade två, tre slavar försvunnit.« Texterna om Moses, Jesus, Promised land, Canaan land, Egyptens faraoer och the Gospel train hade dubbla budskap och handlade lika mycket om att fly från slaveriet till friheten i norr.

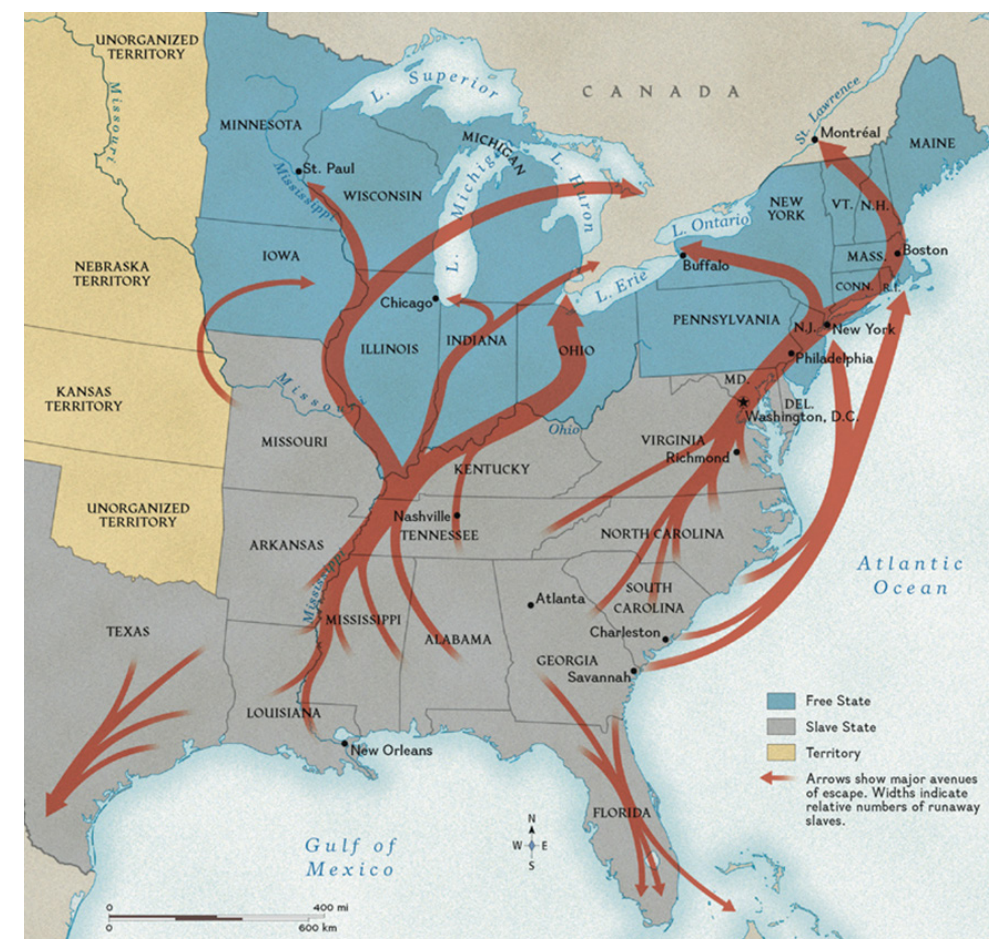
Om slavar planerade att lämna fångenskapen kunde de hoppas på hjälp från *Underground Railroad* – en hemlig organisation som hjälpte svarta slavar i södern att rymma till friheten i nordstaterna och Kanada. Det var ingen underjordisk järnväg, utan bestod av flyktvägar, gömställen och människor som hjälpte slavar samt kodade budskap i tal och sång. Gårdarna som utgjorde gömställen kallades *stationer*. De som gömde slavar i sina hem kallades *stationsmästare*. De flyende slavar kallades *passagerare*. Flyktvägarna kallades *spår*. Hjälparna som praktiskt transporterade slavar kallades *konduktörer*.

Underground Railroad var verksamt från slutet av 1700-talet fram till amerikanska inbördeskriget 1861–1865. Särskilt aktiv var den på 1850-talet. Det finns olika uppgifter om antal räddade slavar, men 100.000 har nämnts, innan Abraham Lincoln 1863, under kriget, utfärdade en presidentorder att alla slavar i sydstaterna skulle bli fria, vilket fastställdes genom en författningsändring 1865.

Framstående personer i Underground Railroad var exempelvis Harriet Tubman, Thomas Garrett, William Still, Oliver Johnson, Stephen Myers, Jarm Loguen, William & Frances Seward, Frederick Douglass, Hiram Wilson och John Brown. Fastän organisationen var hemlig, så var det många som kände till den. En berättelse om Underground Railroad var införd i *Aftonbladet* redan den 11 december 1858!

Den allra mest kända frihetskampen i Underground Railroad var *Harriet Tubman* (1822–1913). En tidig biografi skrevs i två böcker av hennes väninna *Sarah Hopkins Bradford* (1818–1912), *Scenes in the Life of Harriet Tubman* 1869 och *Harriet Tubman, Moses of Her People* 1886.

Earl Conrad skrev 1942: »Sånger var ett av flyktingarnas mest användbara vapen och Harriet Tubman var skicklig i att använda dem. När hon närmade sig slavplantager, sjöng hon för att avslöja sin närvaro för dem som väntade henne. Ofta på väg, när sällskapen råkade bli separerade, sjöng hon för att visa säkerhet eller fara, för att återföreina dem eller för att varna dem och förbli åtskilda.«

Underground Railroads huvudsakliga flyktvägar norrut (grå stater=slavstater, blå stater=fri stater). I mindre omfattning fanns även flyktvägar söderut genom Texas och Florida.

Harriet Tubman.

Sarah Hopkins Bradford.

Harriet Tubman ca 1868.

HARRIET TUBMANS UPPVÄXT

Harriet Tubman var en mycket speciell svart kvinna från 1800-talets USA. Hon var bara cirka 150 cm lång och kunde varken läsa eller skriva, men hon skulle bli en av USA:s största folkhjältar, som hjälpte slavar att fly, deltog för nordstaterna mot sydstaterna i inbördeskriget och verkade för fattigvård, åldringsvård och kvinnors rösträtt. Sarah Bradford författade två biografier om henne och på senare tid har det skrivits massor av böcker i USA i ämnet, men nästan inget på svenska märkligt nog.

Harriet Tubmans nära vän William Seward, USA:s utrikesminister på 1860-talet, sade om henne: »Jag har känt henne länge och en ädlare, högre och sannare ande lever sällan i mänsklig gestalt.« Hon hade en förmåga att skapa allianser mellan svarta och vita i en tid av svåra motsättningar. Den kände svarte författaren Booker T. Washington (1856–1915, förste afroamerikanen på frimärke 1940) sade om henne, att hon »förde de två raserna samman«.

Harriet, eller Araminta Ross som hon egentligen hette, föddes 1822 som slav på Edward Brodess plantage i Dorchester County i slavstaten Maryland vid USA:s östkust. Hennes mormor Modesty Green hade kommit med ett slavskepp från Afrika omkring 1770-talet. Harriets föräldrar hette Benjamin (Ben) och Harriet (Rit) Ross. De fick sammanlagt nio barn – fyra pojkar och fem flickor.

När Harriet, eller Minty som hon kallades, växte upp fick hon höra berättelser om flera slavuppror, bland annat Denmark Veseys misslyckade revolt i South Carolina 1822 och Nat Turners blodiga resning i Virginia 1831. Resultaten av sådana försök blev att förtrycket mot de svarta ökade och slavernas frihet begränsades. I vissa stater infördes mötesförbud. Många sånger och hymner blev förbjudna och slaverna fick inte lära sig skriva och läsa.

Mintys föräldrar Ben och Rit besökte regelbundet kyrkan och lärde henne bibelns ord, som hon noggrant memorerade. När Minty hörde om slavar som rymt, tänkte hon på versen i Jesaja 16:3: »Göm de fördrivna, røj inte flyktingarna« och kanske väcktes redan då tankar på att hjälpa slavar till friheten. Harriet hörde budskapet. Alla var födda lika. Det fanns inga greker *eller* judar, inga slavar *eller* fria, inga män *eller* kvinnor, alla är en inför Gud. Hon hörde om Moses, som kom från ett slavfolk och ledde sitt folk till frihet med hjälp av Gud. Vad en människa har gjort kan en annan göra.

Harriets far Old Ben var en mångkunnig man. Han var skogs- och timmerarbetare och lärde Minty om naturen. Hon fick veta att man kunde titta efter Polstjärnan och följa den som vägvisare. Han visade hur man kunde spå väder, berättade om skogen, djuren och växterna. Modern Old Rit berättade om Moses och Israels barn, hur havet delade sig så att folket kunde passera. Hon lärde Minty förbjudna slavsånger, exempelvis *Go Down Moses*.

Minty tvingades börja arbeta när hon var fem-sex år. Hon hyrdes först ut till en vit kvinna, hustru till plantageägaren James Cook, för att hjälpa till med vävning, men fru Cook tyckte att Minty var klumpig och saktfärdig, så hon fick i stället ge sig ut till träsket och tömma fällor för bisamrättor, som fångades för pälsens skull, helst vintertid eftersom rättornas päls var som finast då. Hon fick vada fram i vatten upp till midjan för att komma åt fällorna. En morgon vaknade Minty sjuk, men Cook trodde att hon låtsades för att slippa arbeta, så hon tvingades ut i kylan till fällorna. Det visade sig att hon hade mässlingen och blev allvarligt sjuk efter det. Old Rit fick veta hur det låg till och lyckades övertala James Cook att ta hem flickan för att bota henne med hjälp av rötter och örter från ängarna och skogarna, men Minty utvecklade bronkit och allt sedan dess hade hon en hes röst, som gjorde hennes sångröst speciell, har det sagts. Efter sex veckor mädde hon bättre och tvingades tillbaka till Cook, denna gång till arbete inomhus, men hon frös och var ständigt hungrig. Fru Cook var alltid elak mot henne och kallade henne idiot och skickade till slut hem henne till hennes föräldrar igen.

Efter något år hyrdes Minty ut till en familj som bestod av Susan och hennes man, deras baby och Susans syster Emily. Minty skulle passa babyn och städa i huset. En gång skulle hon damma i salongen, men Susan tyckte inte att hon gjorde det ordentligt, så hon började piska flickan, men hindrades av Emily att fullfölja straffet.

En annan gång blev Susan rasande på Minty för att babyn hade vaknat och gråtit på natten, så hon piskade henne fem gånger före frukost med livslånga ärr på ryggen och i nacken som följd.

Vid ett tillfälle stod Minty vid ett bord och väntade på att ta hand om babyn, när Susan och hennes man började gräla. Susan hade ett fruktansvärt humör och kallade sin man för allt möjligt. På bordet fanns en skål med socker och Minty frestades att stoppa fingrarna i sockret och smaka. Susan märkte det och Minty sprang iväg, rymde och gömde sig flera dagar i en svinstia. Till slut blev hon så hungrig, så hon återvände men blev återigen piskad. Susan tyckte inte att Minty var värd hyrespengarna och lämnade så småningom tillbaka henne, kraftigt undernärdd. »Hon var bara skinn och ben.«

När Minty var tolv-tretton år hyrdes hon ut till Thomas Barnett, den värste slavägaren i grannskapet. Vid den tiden råkade hon ut för en svår olycka. Det var höst och Minty var sysselsatt med att skörda lin, när hon skickades till affären för att hämta varor. Hon skämdes för sitt oborstade, otvättade och utstående hår och tog en sjal och virade runt huvudet, innan hon begav sig till affären vid korsvägen. På ett fält vid affären såg hon en av Barnetts slavar jagas av en arg förman, som följde efter slaven in i affären. Slaven hade olovandes begivit sig till affären i stället för att arbeta.

När slaven var på väg ut ur affären igen, förbi Minty som stod i dörröppningen, ropade förmannen till Minty att stoppa mannen, men hon vägrade och lät slaven springa förbi henne. Förmannen tog då upp en tung enkilos järnvikt från disken och slängde mot slaven men träffade Harriet i huvudet istället. Hon blev svårt sårad, nära döden, återvände hem och låg till sängs resten av året. Hon sade senare: »Jag tror att mitt hår räddade livet på mig!«

Slavägaren försökte sälja Minty, men när spekulanterna såg den svårt skadade lilla flickan, ångrade de sig. Efter jul började hon arbeta igen, men olyckan skulle ge henne livslånga åkommor som krampanfall, huvudvärk, narkolepsi och hallucinationer. Hon hörde också främmande röster och upplevde att hennes själ lämnade kroppen och besökte andliga världar. Hon var övertygad om att synerna och rösterna var tecken från Gud. I senare tid har man antagit att hon drabbades av TLE (Temporal Lobe Epilepsy, på svenska tinninglobs-epilepsi) som ett resultat av olyckan. Men om diagnosen kan förklara hennes uppenbarelser, så är det svårare att förklara att varje gång hon bad Gud om styrka, tur, pengar och visdom, så kom alla de sakerna till henne! »God works in mysterious ways.«

Minty växte upp på plantagen. Ibland fick hon arbeta tillsammans med sin far i skogen. I slutet av 1830-talet hyrdes hon ut till en rik plantageägare och skeppsbyggare som hette Joseph Stewart. Hon arbetade hos honom i flera år med manssysslor som att köra oxar, plöja, såga bräder, lyfta fat och tunnor och dra lastbåtar genom en kanal.

HARRIET TUBMANS FLYKT

Harriet Tubman och Underground Railroad använde ord och musik som koder. Hymnen *Steal Away* sjöngs för att berätta om en längtan att fly eller för att visa att man verkligen tänkte ge sig iväg. Sången är förmodligen mycket gammal. Man vet att slaven Wallace Willis, född i South Carolina och uppvuxen i Mississippi, sjöng den vid en skola i Oklahoma på 1840-talet.

2. Steal Away

Hela tiden tänkte Minty på möjligheten att rymma. Av sina föräldrar fick hon veta vilka flyktvägar som fanns, vilka vita familjer som kunde ge skydd och hur man kunde undvika prisjägare och blodhundar. När hon var i tjugoårsåldern började hon sätta ihop en karta i minnet och memorera vägarna till Delaware och Pennsylvania.

År 1843 började Minty sy ett lapptäcke, som skulle bli hennes mest värdefulla ägodel. Året därpå gifte hon sig med den frie svarte mannen John Tubman och tog sitt nya förnamn Harriet.

Harriets husbonde Edward Brodess var nog inte värre än andra slavägare, men ständigt fanns en oro för att han skulle sälja eller hyra ut familjemedlemmar för att bättra på sin ekonomi och på så vis splittra familjerna. Han hade tidigare sålt tre av

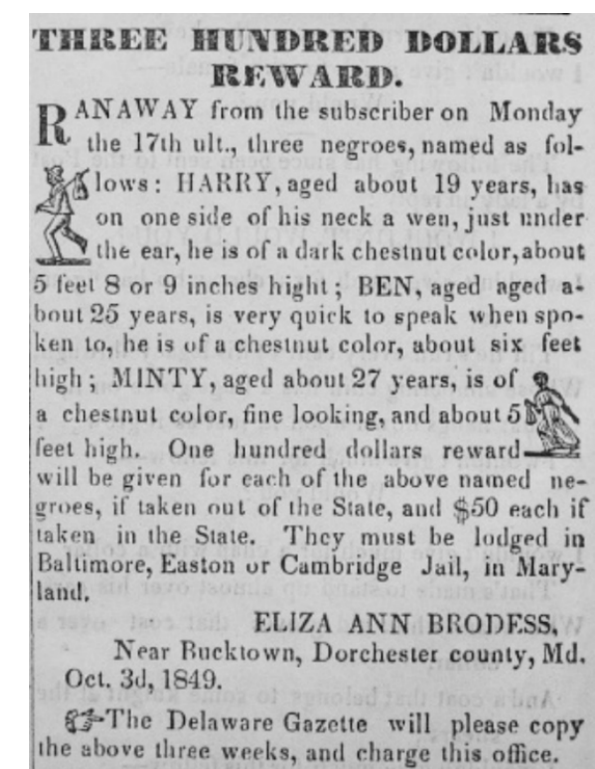

Harriets systrar till okända öden i den djupa södern. År 1849 gick rykten om att den skuldsatte Brodess skulle sälja även Harriets bröder Henry och Ben till bomulls- och risplantagerna i södern.

Den 1 mars 1849 bad Harriet till Gud: »Om du inte tänker ändra på den mannens hjärta, så döda honom.« Och den 7 mars dog Brodess. Av rädsla för att också hon skulle säljas, bestämde sig Harriet för att fly. Hon tog för givet att hennes make John skulle följa med, men som en fri man ville han inte riskera att tillfångatas och säljas till slaveri eller slitas isär av blodhundar. Han hånade dessutom Harriet för hennes drömmar och visioner. I en av sina uppenbarelser såg hon en linje som skilde söder från norr, »och på andra sidan den linjen fanns gröna fält och vackra blommor och vackra vita damer som sträckte ut sina armar mot mig över linjen«.

Harriets mål var Philadelphia i delstaten Pennsylvania. Det var en stad som var känd för att ha arbete för svarta människor och skolor för deras barn, där vita och svarta slaverimotståndare delade måltider hemma hos varandra och deltog i abolitionismöten. Harriet avfärdade Johns varningar. Hon var övertygad om att hon skulle hitta ett arbete och en plats där hon kunde bo. Hon tänkte komma tillbaka och hämta honom.

Natten till den 17 september 1849 började Harriet sin resa mot friheten. Hennes två bröder Henry (Harry) och Ben följde med. De efterlystes i tidningarna:

Men Harriets bröder ångrade sig och alla tre begav sig hem igen efter någon vecka. Följande natt gjorde Harriet ett nytt försök, sedan en av slaverna på plantagen hade berättat för henne, att han hade hört att hon skulle säljas omedelbart. Denna gång var hon ensam.

Tidigare samma år, 1849, hade en vit kvinna med häst och vagn stannat intill Harriet när hon var ute och arbetade. Hon började prata med Harriet och undrade vad hon hette och hur hon hade fått det stora äret i huvudet. Harriet berättade om olyckan med järnet. De sågs sedan flera gånger på samma sätt. En gång sade kvinnan, utan att titta på Harriet: »Om du någon gång behöver hjälp, låt mig veta det.«

Den vita kvinnan var förmodligen Hannah Leverton (1800–1866), änka efter Jacob Leverton på en gård i närheten och som kände Harriets föräldrar. Hon och hennes man var så kallade kväkare, en religiös grupp som bland annat arbetade mot slaveriet. Deras hem var en station i Underground Railroad. Ett par år före Harriets flykt hade en blodig liten slavglicka kommit till dem och fått hjälp att läka sår och fly vidare, vilket de dumt nog berättade för flickans ägare, som stämde Jacob inför domstol. Jacob dömdes till höga böter och avled strax efteråt.

Ur filmen *Harriet* 2019.

Ingen annan fick veta att Harriet tänkte fly, särskilt inte hennes mor, som var bedrövad över att tre av hennes fem döttrar tidigare hade sålts som slavar till södern utan att veta hur det hade gått för dem. Kvar fanns Harriet och hennes syster Rachel samt deras fyra bröder. Men Harriet ville meddela sin flykt på något sätt. Samma kväll som hon skulle rymma sökte hon upp sin kamrat Mary, en annan slavkvinna som hon litade på och som hon kunde avslöja sina planer för. Men hon fick aldrig tillfälle att prata med henne om det, eftersom det hela tiden var folk i närheten. Istället sjöng hon en hymn: »I'm sorry I'm going to leave you. Farewell, oh farewell; But I'll meet you in the morning, Farewell, oh farewell. I'll meet you in the morning, I'm bound for the promised land, On the other side of Jordan, Bound for the promised land.« Även hennes nye husbonde, som var Edward Brodess styvbror Anthony Thompson (som hyrde Harriet av Brodess änka Eliza Ann), sittande på sin häst hörde henne sjunga och blev förmodligen lite misstänksam, eftersom hon strax dessförinnan hade rymt med sina bröder, men han lät henne vara och red vidare.

När Thompson var utom synhåll började Harriets flykt i mörkret. Hon tog med sig sitt lapptäcke och begav sig mot den vita kvinnans bostad utan att veta om hon kunde hjälpa henne. Kvinnan tog emot henne och skrev två namn på ett papper, som hon gav till Harriet och berättade att första säkra huset var en gård som hade en grind med stora vita stolpar och runda knoppar. Där skulle hon få mat och ledas vidare till nästa säkra plats. Harriet ville betala kvinnan men hade inga pengar, så hon gav henne sitt lapptäcke, det mest värdefulla hon ägde. Hon hade inte vågat ge det till någon av slaverna på plantagen, eftersom dessa i så fall kunde bli misstänkta för att ha känt till Harriets flykt.

Harriet gjorde som den vita kvinnan hade sagt. Hon kom till huset med grindstolparna och visade papperet för hustrun som bodde där. Hon fick genast en sopkvast i händerna och började sopa, som om hon bodde där, allt för att ingen skulle misstänka att hon var på flykt. I skymningen gömde hustruns man Harriet i en vagn och förde henne norrut till utkanten av en stad, där han släppte av henne och instruerade henne hur hon skulle ta sig till nästa station i Underground Railroad.

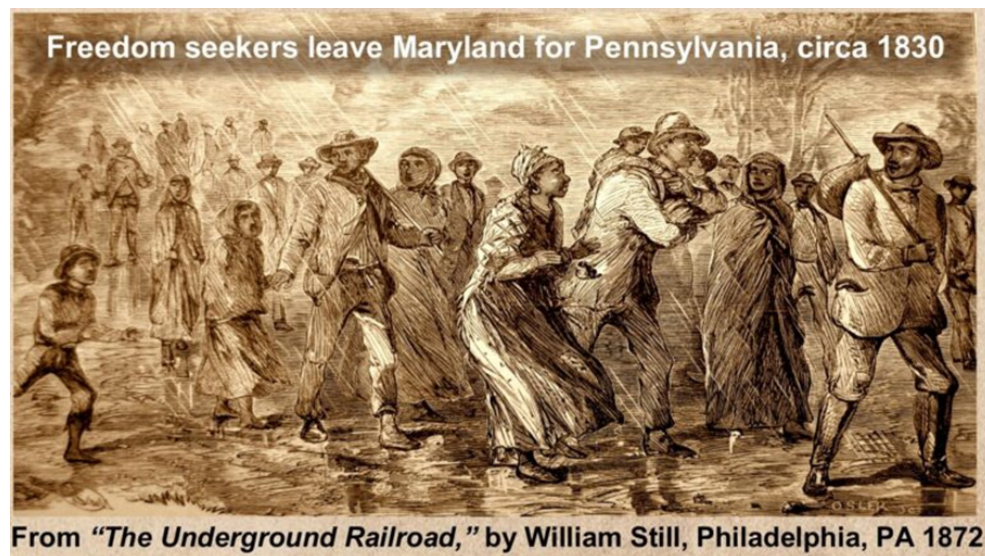
Därefter är inget känt om hennes flyktresa innan hon nådde friheten i Pennsylvania, men antagligen hade hon hjälp av fler människor från Underground Railroad. Många beskrivningar omnämner också hur hon vägledes av Polstjärnan under sin färd norrut. Hon har själv berättat vad hon kände, när hon passerade gränsen till Pennsylvania: »When I found I had crossed that line, I looked at my hands to see if I was the same person. There was such a glory over everything; the sun came like gold through the trees, and over the fields, and I felt like I was in Heaven.«

När Harriet kom fram till Philadelphia fick hon kontakt med den svarte slaverimotståndaren och aktivisten William Still. Senare skulle hon även bli bekant och vän med den kända vita kvinnorrättskämpen Lucretia Mott, som också bodde i staden. Flera av Harriets närmaste väninnor var vita slaverimotståndare, förutom Lucretia Mott exempelvis Martha Wright och Frances Seward. Att Harriet senare i livet kunde lita på och samarbeta med vita kvinnor, trots att hon ständigt hade blivit slagen och misshandlad av vita slavägarhustrur, kan bero på hjälpen från den vita kvinnan i Maryland.

Snart fick Harriet också arbete i Philadelphia. Hon försökte spara pengar och började fundera på att återvända till Maryland. Saknaden efter nära och kära var stor. Om hon kunde bli fri, så kunde även hennes familj och andra slavar bli det.

BEFRIELSERESORNA TILL MARYLAND 1850–1860

Harriet Tubman skulle med livet som insats återvända minst 13 gånger 1850–1860 för att hämta släkt och vänner och andra slavar. Hon fick under dessa resor med sig cirka 70 personer, kanske fler, bland annat alla sina fyra bröder under ett par resor 1851 och julen 1854 samt föräldrarna Old Ben och Old Rit 1857. Tre av hennes systrar hade tidigare sålts och försvunnit som slavar nere i södern. Endast systemen Rachel blev kvar på plantagen, där hon dog 1859. Dessutom räddade Harriet lika många genom att ge goda råd och tips om flyktvägar. Hon kom att kallas *Moses* (*Black Moses*, *Moses of Her People*). Hon sade senare att hon aldrig hade »spårat ur» eller förlorat någon »passagerare».

JOE BAILEYS RESA MED HARRIET TUBMAN 1856

I november 1856 hörde människorna på Harriets gamla plantage att hon var på väg för att hämta sin syster Rachel, det enda av syskonen som var kvar på plantagen. Rachel var född 1825 och hade två barn, Ben och Angerine. Nu skulle Harriet hämta henne och hennes barn och kanske fler slavar. Man samlades i hemlighet och sjöng *Swing Low, Sweet Chariot* och berättade på så sätt för varandra att Moses var på väg!

3. Swing Low, Sweet Chariot

Swing Low, Sweet Chariot var Harriet Tubmans favoritsång och har därför ibland kallats *Swing Low, Sweet Harriet*. I sången hämtas profeten Elia av en himmelsk vagn, som kommer nedstigande från skyn och bär med sig honom hem till Guds rike. Förmodligen har den ett mycket gammalt afrikanskt ursprung och är i så fall ett exempel på hur äldre afrikanska hymner fördes av slavar till Amerika och modifierades till kristen tro. Den afroamerikanska musikerforskaren Maud Cuney Hare har beskrivit hur en amerikansk missionär, biskop Frederick Fisher, under en resa i Rhodesia i början av 1900-talet hörde ursprungsbefolkningen sjunga en melodi i pentatonisk skala, som liknade *Swing Low, Sweet Chariot* så mycket, att han var övertygad om att han hade hittat förlagan. Den användes i Afrika som avskedshymn, när deras hövdingar var på väg att dö. Till sången var knuten en gammal berättelse om en av dessa hövdingar. När han skulle dö placerades han i en stor kanot med mat och tillhörigheter. Kanoten sattes mitt i strömmen i riktning mot ett stort vattenfall och dimmor som steg från vattnet. Allt medan kanoten sakta gled fram sjöng man hymnen. När båten närmade sig vattenfallet steg en vagn ner från himlen genom dimmorna och man såg hur hövdingen reste sig i sin kanot och gick in i vagnen, som bar honom upp mot skyn.

Sången och berättelsen fördes, enligt Cuney Hare, så småningom till Amerika av afrikanska slavar, översattes och kristnades. Texten handlade därefter om bibelns berättelse om Elia, som i en stormvind fördes upp av Gud till himlen i en vagn och hästar av eld. Hans följeslagare Elisha tog upp hans fallna mantel (Andra Kungaboken, kapitel 2).

Förmodligen var denna kristna version av sången spridd bland slavar i amerikanska södern, när slaven Wallace Willis sjöng den vid en skola i Oklahoma på 1840-talet. Det sägs att han hade hört den i Mississippi när han var ung. Skolans rektor hörde honom sjunga den och även andra slavsånger, till exempel *Steal Away*. Han lärde sig dem och tipsade så småningom, år 1871, den då nybildade sänggruppen Fisk Jubilee Singers, som tog upp båda sångerna i sin repertoar.

En annan förklaring till sångens ursprung är knuten till denna sånggrupp, Fisk Jubilee Singers. I dess originalbesättning ingick sångerskan och pianisten Ella Sheppard. Det sägs att hennes mor, slaven Sarah Hannah Sheppard, var på väg att dränka sig och hennes nyfödda dotter Ella i floden, men hindrades av en äldre slavkvinna, som sade till henne: »Vänta, låt Herrens vagn komma ner och låt mig ta en av Herrens skriftrullar och läsa den för dig.« Vagnen steg ner och kvinnan läste: »Gud har ett stort verk för denna lilla att göra. Hon kommer att stå inför kungar och drottningar. Gud behöver henne. Gör det inte!« Fru Sheppard lydde och skall sedan ha skrivit *Swing Low, Sweet Chariot* (och *Oh Freedom*: »and before I'd be a slave, I'd be buried in my grave«) efter denna händelse. Dottern Ella sjöng senare både *Swing Low* och *Steal Away* inför kungligheter på hoven i Europa med Fisk Jubilee Singers.

När musikstuderanden Harry T. Burleigh (barnbarn till en blind slav, som hade lärt honom en mängd spirituals) presenterade denna hymn för Antonin Dvorak i New York på 1890-talet, gjorde det så starkt intryck på den berömde tonsättaren, att han sedan använde melodin i första satsen i sin nionde symfoni *Från nya världen*. Burleigh gjorde därefter i början av 1900-talet egna arrangemang till ett antal slav-sånger, förutom *Swing Low, Sweet Chariot* även exempelvis *Steal Away, Gospel Train, Wade In The Water* och *Go Down Moses*.

När den första radioöverföringen från Amerika till Europa gjordes den 15 februari 1932, hörde man Fisk Jubilee Singers sjunga några spirituals, bland andra *Swing Low, Sweet Chariot*! Sju år senare, 1939, uppfördes den av nazisterna i Tyskland på en lista över sånger som förbjöds att framföras offentligt i landet. I senare tid har den används av det engelska rugbylandslaget, första gången 1987 som hyllning till stjärnspelaren Martin Offiah, som kallades The Chariot.

Fram mot 1850-talet fick texten en ny innebörd i samband med Underground Railroads verksamhet. »Swing low« kunde betyda »kom ner till södern«. Med »Sweet chariot« kunde förstås »Underground Railroad«. »Comin' for to carry me home« kunde tolkas som »kom för att ta mig till friheten i norr«. När man sjöng »I looked over Jordan and what did I see« kunde man också mena »jag tittade över Ohio river (gränsfloden till de fria staterna i norr) och vad såg jag?« »A band of angels«, »konduktörerna«, »Comin' after me«, »kommer för att hjälpa mig«. När man hörde *Swing Low, Sweet Chariot* sjungas på plantagerna så var hjälpen nära!

Nästa sida: Malvin Gray Johnson (1896–1934), *Swing Low, Sweet Chariot* 1928–1929.

»I have tried to show the escape of emotions which the plantation slaves felt after being held down all day by the grind of labor and the consciousness of being bound. Set free from their tasks by the end of the day and the darkness they have gone from their cabin to the river's edge and are calling upon their God for the freedom which they long.«

Coulton Waugh ca 1935.

John McCrady 1937.

William H. Johnson ca 1944.

Ruth Starr Rose 1951.

4. Gospel Train (Get On Board, Little Children)

Gospel Train (Get On Board, Little Children) är en traditionell afroamerikansk spiritual, som Harriet på äldre dagar tyckte mycket om att sjunga i kyrkan. När man hörde den sjungas på plantagerna fick man veta att hjälpen, *Moses*, hade kommit fram och fanns i närheten, beredd att ta med sig några slavar.

Harriet Tubman kom till sin gamla slavplantage i Maryland i mitten av november 1856 för att hämta sin syster Rachel, men systemen tackade nej, förmodligen för att hennes två barn bodde på en annan plantage, kanske sålda eller som ett sätt för plantageägaren att hindra Rachel från att rymma.

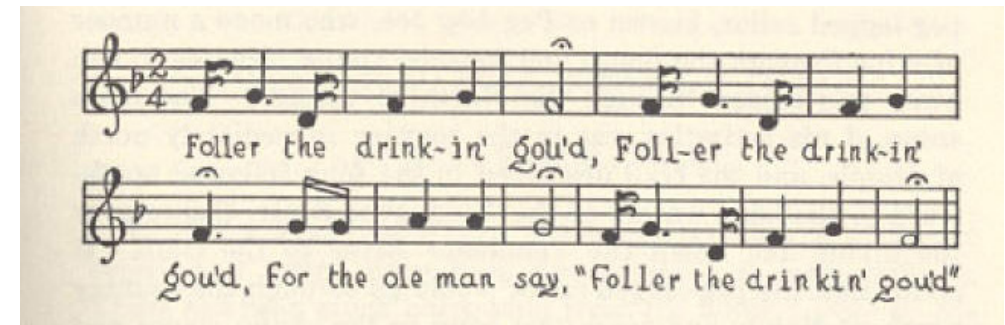
Men det fanns en annan slav, *Josiah »Joe« Bailey*, som ville följa med. Han var född 1828, beskriven som lång, muskulös, vänlig och intelligent. Hans ägare hade hyrt ut honom på sex år till en annan slavägare som hette William R. Hughlett. Till slut köpte Hughlett honom för 2.000 dollar. Samma dag piskade han Joe för att visa vem som var husbonde. Joe bestämde sig då för att det var sista gången han skulle bli slagen. Han kände Harriet och hennes föräldrar och visste vad Underground Railroad var för något, så han tog en båt och rodde nerför floden till Harriets far Old Ben och sade till honom: »Nästa gång Moses kommer, låt mig få veta.«

Och han fick veta genom sångerna, först *Swing Low, Sweet Chariot* och sedan *Gospel Train!* Det fanns plats för Joe att följa med, eftersom Rachel hade avböjt. Ena dagen, den 14 november, hörde slavägaren sina slavar sjunga *Gospel Train*, om att resa med himmelståget till Gud. Nästa dag, 15 november, var tre slavar borta – *Joe Bailey*, hans bror *William (Bill Bailey)* och en tredje som hette *Peter Pennington*. Joe lämnade kvar sin hustru Anna Maria och tre döttrar. Rachel hade valt barnen och tackat nej – Joe valde bort familjen och tackade ja. Under flyktvägen genom Delaware träffade de den förrymda slaven *Eliza Manokey* och tog med sig även henne.

Färden gick norrut. Man gömde sig på dagarna och vandrade på nätterna. Det var vanligast att, som nu, ge sig iväg under vinterhalvåret, eftersom dagarna var kortare då och färre människor var ute på vägarna.

Det finns en gammal folksång, känd åtminstone i början av 1900-talet men som kan ha sjungits redan under slavtiden, som handlar om hur man kunde hitta vägen till friheten i norr. Peg Leg Joe lärde slaverna att följa Karlavagnen, *The Drinking Gourd*, mot Polstjärnan i norr, när första vakteln kallade på våren och döda träd skulle visa vägen (mossa växer på nordsidan av träden). Textens »the great big one« var Ohio River. Peg Leg Joe (med ett träben) skulle ha varit konduktör i Underground Railroad, men ingen vet om han har funnits på riktigt. Berättelsen om honom kan

bygga på den mytiska afrikanska och haitiska voodoofiguren Papa Legba. Leon Bibb gjorde en inspelning av sången 1962, som bygger på den äldsta uppteckningen av sången från 1928:

5. Follow The Drinking Gourd

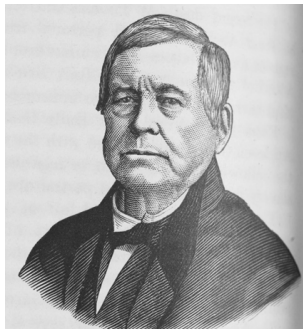
Resan fortsatte norrut mot de fria nordstaterna med hjälp av Karlavagnen och Polstjärnan. Harriets kunskaper om naturen kom väl till pass. Hon visste vad som var ätbart och inte, farligt och ofarligt, vad som hade hjälpt henne att överleva. Hon kunde läsa landskapet och kunde navigera efter stjärnorna och naturen.

BLODHUNDSLAGEN OCH HARRIETS VÄG TILL KANADA

I september 1850 hade en ny lag utfärdats, *Fugitive Slave Act*, »blodhundslagen«, som innebar att slavägarna hade rätt att jaga och hämta hem slavar, inte bara i sydstaterna utan även de som hade flytt till de fria nordstaterna, vilket gjorde att man nu måste ta sig ända till Kanada (»Canaan land«), där slaveriet hade förbjudits 1834. »Upper Canada« vid gränssjöarna i öster var ännu på 1850-talet en del av brittiska imperiet. En av symbolerna för brittisk monarki var lejonet, så när Harriet Tubman talade om »being under the lion's paw (lejonets tass)«, så betydde det under brittiskt beskydd, under drottning Victoria. När slaverna under vår och höst såg flyttfåglar i skyn, brukade de säga: »Vildgässen kommer från Kanada, där alla är fria.«

Straffen för de som hjälpte slaverna att fly skärptes genom blodhundslagen och det var en angiverilag. Man var tvungen att anmäla om man sett någon som kunde vara en rymling, annars riskerade man böter eller fängelse. Harriet Tubman, som blev fri efter flykten 1849, blev då jagad igen i Pennsylvania. Hon fick i stället sin fasta punkt i staden St. Catharines i Kanada, där hon var säker.

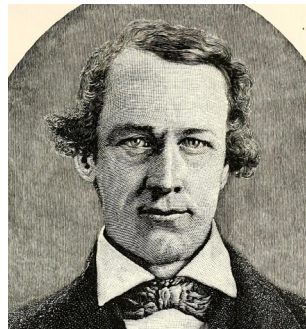
Målet var således Kanada. Harriets vanliga flyktväg gick från Maryland genom Delaware där *Thomas Garrett* hade en station i Wilmington, genom Pennsylvania där *William Still* tog emot i Philadelphia, genom staden New York där bland annat *Oliver Johnson* hade en station, sedan med tåg genom delstaten New York där *Stephen Myers* hade en station i Albany, *Jarm Loguen* en i Syracuse och *William* och *Frances Seward* en i Auburn. *Frederick Douglass* tog dem från Rochester över Niagarafloden, med de berömda vattenfallen som kuliss, till Kanada där *Hiram Wilson* slutligen tog emot i St. Catharines.

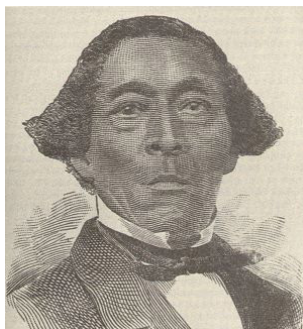
Thomas Garrett.

William Still.

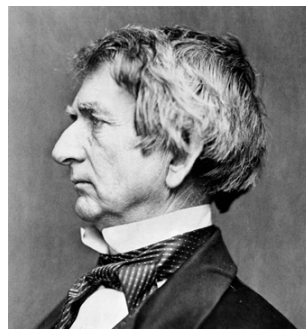
Oliver Johnson.

Stephen Myers.

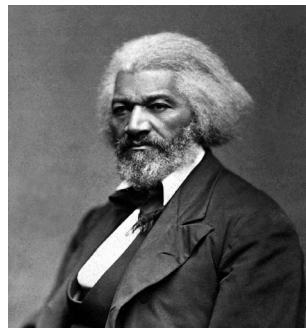
Jarm Loguen.

William Seward.

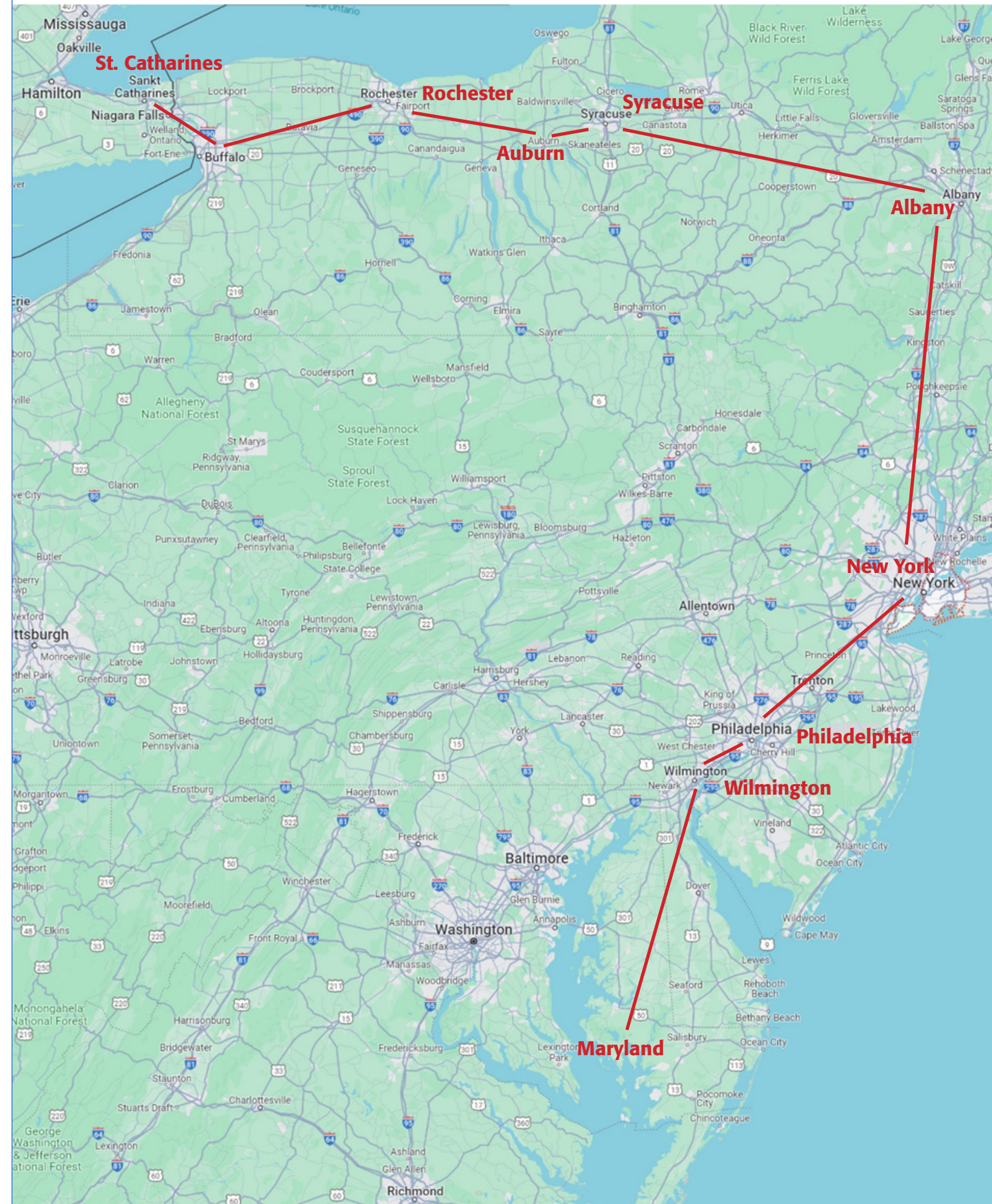
Frances Seward.

Frederick Douglass.

Hiram Wilson.

JOE BAILEYS FORTSATTA FLYKT

Vandringen gick således genom Delaware. Man närmade sig Wilmington. Harriet oroad sig för ärren som Joe hade på sin rygg efter piskningen. De kunde avslöja hans identitet. Plötsligt fick hon ont i huvudet och det gamla såret i tinningen började bulta. De gick längs vägkanten, trots att det var riskfyllt. Harriet tyckte att det skulle gå för sakta genom skogen. Hon skyndade på följet och började sjunga, men snubbade och föll i sömn mitt på vägen.

När Harriet vaknade visste hon inte hur länge hon hade sovit. Hon hörde Joe säga: »Ni måste lita på henne, när hon somnar så här så måste man låta henne vara ifred tills hon vaknar, hon vaknar nog snart.« Hon såg alla fyra omkring sig. Solen sken, men det var kallt. Hon insåg att om någon kom, skulle de förstå att de var rymlingar och hon tog med sig de andra in i skogen, upp och nedför en kulle till en flod som slingrade sig. Hon gick rakt mot floden.

Eliza frågade i panik: »Ska vi gå över här?« Harriet svarade att hon hade sett floden i en dröm när hon sov på vägen. »Men det är för djupt, vi kommer att drunkna«, fortsatte Eliza. »Det finns säkert något ställe där det är tillräckligt grunt«, tyckte Harriet.

Alla fyra stannade. William frågade Harriet om hon hade korsat denna flod tidigare. »Nej, men jag såg den i drömmen«, svarade hon. »Gud talar om för mig vad jag ska göra. Och rinnande vatten lämnar inga spår. Ni är säkra på andra sidan.«

Peter sade: »Jag kommer inte att vada i iskallt vatten för en galen kvinna« och vände om och började gå tillbaka mot skogen igen. Då tog Harriet upp sin pistol och riktade den mot honom. »Stanna! Om du försöker gå tillbaka till skogen, kommer du aldrig att kunna gå mer. Följ med mig eller dö.« *Wade in the water!*

6. Wade In The Water

Wade In The Water är en afroamerikansk slavhymn, som Harriet Tubman sjöng till sitt följe med uppmaning att gå över vattnet, så att inte slavägarnas och slavjägarnas blodhundar kunde få vittring (ett annat sätt att avleda hundarna var att gnida in ben och fötter med den starkt luktande »trolldomsörten« *Asafoetida*, dyvelsträck).

Texten beskriver israeliternas flykt ut ur Egypten (Exodus 14). Frasen »God's gonna trouble these waters« handlar om helande (Johannes 5:4): »En Herrens ängel steg ner då och då i dammen och rörde om vattnet och den förste som sedan steg ner i vattnet sedan det blivit omrört blev frisk, vilken sjukdom han än hade.« För många slavar var det Harriet Tubman som var ängeln (se Edwin Lesters bild nästa sida).

RESAN FORTSÄTTER

Harriet tyckte inte om att hota med våld, men hennes drömmar hade aldrig svikit henne förut. Hon gick ner i vattnet, som först nådde henne över benen, sedan över bröstet. Hon vände sig om och såg att Joe var den ende som följde efter. Vattnet nådde hennes skuldror. Hon tänkte att om hennes tro var tillräckligt stark, skulle vattnet dela på sig, som det gjorde för Moses, men i stället blev det allt djupare, vattnet nådde nu hennes kinder. Hon fortsatte gå med pistolen över vattnet. Joe följde fortfarande med. Men så började det bli grundare och vattnet drog sig tillbaka. När de andra såg det, följde de efter. Alla nådde andra sidan och fortsatte gå genom skogar tills de kom till en gård. Harriet sade att hon hade drömt det också och att de var säkra där.

Harriet knackade på dörren. En mansröst ropade: »Vem är det?«. Harriet svarade: »En vän med vänner«, vilket var deras hemliga kod. Det visade sig att gården var en av Underground Railroads stationer och beboddes av en familj bestående av fria svart. Sällskapet fick mat och vila. Deras våta kläder torkade framför spisen och nästa natt fortsatte färden. De skulle tillbaka till vägen igen, men behövde inte vada över floden denna gång, för deras värdfolk visade dem en omväg till en bro över floden.

När foljet kom till stället där Harriet hade fallit i sömn dagen före, blev de förskräckta. De såg att slavjägare hade varit där. Gräset var nedtrampat av hästar och det låg fullt av cigarrfimpar där, som visade att förföljarna hade väntat där en stund. Hade de inte vadat över floden hade de upptäckts. De såg också en affisch, som slavjägarna hade satt upp på ett av träden.

Harriet tog ner affischen och gav den till Joe, som läste vad som stod på den. Det handlade om dem! Det var en efterlysning med erbjudande om hittelön om rymlingarna kunde infångas! Joe var värd 1.500 dollar, Bill 300 dollar och Peter Pennington 800 dollar, sammanlagt 2.600 dollar. Deras signalement var med, så nu fanns det anledning att vara orolig. Joe hade enligt affischen »hudfärg som kastanj, var knappt 180 cm, flintskallig och hade ett ärr på kinden nedanför ena ögat«. Bill var litet kortare och mörkare och stammade när han var nervös. Peter var minst till växten av de tre. Efterlysningen var undertecknad av tre slavägare. Det sägs att Eliza blev sur för att ingen hade erbjudit pengar för hennes tillfångatagande.

TWO THOUSAND SIX HUNDRED DOLLARS REWARD.—Ran away from the subscriber, on Saturday night, November 15th, 1856, JOSIAH and WILLIAM BAILEY, and PETER PENNINGTON. Joe is about 5 feet 10 inches in height, of a chesnut color, bald head, with a remarkable scar on one of his cheeks, not positive on which it is, but think it is on the left, under the eye; has intelligent countenance, active and well made. He is about 28 years old. Bill is of a darker color, about 5 feet 8 inches in height, stammers a little when confused, well made and older than Joe; well dressed, but may have pulled kearsey on over their other clothes. Peter is smaller than either the others, about 25 years of age, dark chesnut color, 5 feet 7 or 8 inches high.

A reward of fifteen hundred dollars will be given to any person who will apprehend the said Joe Bailey and lodge him safely in the jail at Easton, Talbot co., Md., and \$300 for Bill and \$800 for Peter.

**W. R. HUGHLETT,
JOHN C. HENRY,
T. WRIGHT.**

LAMBTON COUNTY ARCHIVES
Tappé, Talbot co., Md., Nov. 18th, 1856. n22-9t*1

Allt eftersom man vandrade vidare blev Harriet alltmer orolig. De var inte säkra. Hon vallade sitt sällskap som får, ibland före dem, ibland efter dem, hon manade på dem med pistolkolven. Hon var så hes, att hon hade svårt för att prata. Det var istället Joe som ingöt mod i dem. Han pratade om slavskepp, tortyr, järnkedjor och piskor. När han sjöng *I Heard The Angels Singing* gick de litet snabbare.

7. I Heard The Angels Singing

Men resan tog längre tid än vanligt, eftersom de var förföljda av prisjägare. De var nu nära nästa stad Wilmington. Det brukade ta tre–fyra dagar att nå dit från Maryland, men nu tog det dem tio dagar. Det hände att de fick gömma sig i potatisgropar (täckta gropar i marken där man förvarade potatis) med slavjägarna passerande alldeles intill och de fick vistas i skogarna längre än vad Harriet hade tänkt sig. Ibland gav sig Harriet iväg ut ur skogen för att få tag på mat till gruppen.

De såg flera platser där slavjägarna hade varit. Spår i gräset visade att hästar hade varit bundna runt träd. Det var gryning när de nådde utkanterna av staden Wilmington. De såg den långa bron över floden Christina River som de måste passera (uppkallad efter svenska drottning Kristina och belägen vid Fort Christina som uppfördes 1638 i kolonin Nya Sverige, den första svenska bosättningen i Nordamerika).

Harriet sade till sällskapet att gömma sig i skogen. Bron var bevakad. Hon såg en mängd affischer med efterlysningar på träden, tog ner ett par av dem och gick till skogen där de andra befann sig. Hon visade affischerna för Joe, som kunde bekräfta att de gällde dem.

I denna stad bodde Harriets vän, kväkaren och »stationsmästaren« Thomas Garrett, en vit man som påstod sig ha hjälpt omkring 2.750 slavar att fly genom att ge dem pengar, kläder och mat på sin gård. Harriet trodde att Garrett kunde hjälpa dem att ta sig över floden. Hon fick syn på en av Garretts tjänare och signalerade till honom. De samtalade en stund i det höga gräset intill vägen. Mannen gick för att rapportera till Garrett och kom tillbaka två timmar senare med ett budskap från honom.

Det var mörkt när Harriet begav sig tillbaka till sällskapet i skogen. Vid sådana här tillfällen brukade Harriet ge sig tillkänna genom sånger. En sådan sång var den gamla hymnen *Thorny Desert*, som hon sjöng i ett sakta tempo om de skulle fortsätta att hålla sig gömda och i ett snabbare tempo om de kunde komma fram ur skogen. En annan sådan sång var *Go Down Moses*. Även den sjöng hon i ett långsamt tempo om det var farligt att ge sig tillkänna. Då använde hon frasen »Adam's fall«, som betydde »vänta, kom inte fram, det är farligt«. När det var fritt fram sjöng hon sången i

ett snabbare tempo och med den vanliga texten, så som den sjöngs i hemlighet nere i södern. Det är en nyckellåt, eftersom den kan sägas handla om Harriet Tubman och hennes frihetsresor till och från Maryland. »Go down Moses (Harriet), way down into Egypt's land (Maryland), tell old Pharaoh (slavägarna), let my people go.« Hon sjöng för att signalera, men också för att ingjuta mod i sällskapet med budskap om hopp, motstånd och frihet.

8. Go Down Moses

Go Down Moses är en slavhymn som blev förbjuden att sjunga i södern. Tonsättaren Antonin Dvorak hade lärt sig denna sång av Harry Burleigh (precis som *Swing Low, Sweet Chariot*) och tyckte att melodin kunde tävla med Beethoven, »that is as great as a Beethoven theme«. Den amerikanska klassiska kompositören Florence Price (1887–1953) använde temat i sitt verk *Concert Overture No 2*.

Harriet sjöng *Go Down Moses* även nere i Maryland ibland, tyst med sin hesa röst utanför slavstugorna, när hon kom för att hämta slavar (en sådan scen finns med i filmen *Harriet*). Ryktet spreds. »Moses är här. Moses har kommit. Gör er beredda.« De slavar som tänkte följa med packade ner bröd och salt sill i sina sjalar och knöt ihop dem till knyten och väntade på nästa signal.

RESAN FORTSÄTTER

Nu var det fritt fram. Harriet tog med sig sällskapet till en stor vagn som Thomas Garrett hade låtit ställa vid vägen. De gick alla in i vagnen och lade sig ned. Harriet berättade för dem att vagnen tillhörde en grupp svarta murare, som skulle täcka över dem med tegelstenar. Männen lade först bräder över dem – Eliza tyckte att det kändes som att ligga i en kista. Sedan lade de tegelstenar över bräderna. Harriet höll med – det var som att de hade dött och begravts tillsammans. »Men antingen dör vi eller också blir vi fria.«

Vagnen började röra på sig mot bron. Männen som körde den skrattade, skrek och sjöng. Mitt på bron ropade en av vakterna: »Halt!« Kusken tillfrågades om de hade sett några flyktingar, men han skrattade och svarade: »Med så mycket pengar som väntar i belöning så ska jag jaga dem så fort jag är hemma igen, efter middagen.«

Murarna och vagnen tog dem till Thomas Garretts hus i Wilmington. Han har senare sagt att Harriet var så hes, att hon knappast kunde prata. Garrett vägledde dem till Philadelphia, dit de anlände den 26 november och där William Still tog emot dem och skrev ner deras historia i en bok. Färden gick vidare mot Kanada.

Harriet Tubman ca 1885.

9. I'm On My Way (Canaan Land)

I'm On My Way (Canaan Land) är en gammal traditionell gospel och förmodligen en Underground Railroad-sång som beskriver resan till Kanada (Canaan).

RESAN FORTSÄTTER

Sällskapet kom först till staden New York, där de träffade slaverimotståndaren Oliver Johnson på hans kontor. »Jag är glad att se mannen som är värd 1.500 dollar«, sade han till Joe, som undrade hur han visste vem han var. »Här är affischen, alla kan se att det är du«. »Hur långt är det till Kanada?«, undrade Joe. »Nästan femtio mil med järnväg«, svarade Johnson. Då tappade Joe modet och sade att han inte ville fortsätta. Harriet kunde resa vidare med de andra, tyckte han, och menade att han utgjorde en fara för dem. Men Joe lät sig till slut övertalas att följa med, men efter detta var han nedstämd och tyst.

Sällskapet reste sedan med tåg genom staten New York utan incidenter. Konduktören gömde dem i ett bagageutrymme. När de kom fram till Niagarafallen vågade de sig fram ur bagagevagnen. De såg den nybyggda bron över Niagaraflo den (tidigare en svårforcerad gräns mellan USA och Kanada) och de såg de mäktiga vattenfallen. På andra sidan floden låg målet, staden St. Catharines, där Harriet Tubman hade haft sin fasta punkt i flera år och dit många flyktingar hade begivit sig.

Harriet rusade fram till Joe och bad honom titta på fallen, men han satt ihopsjunken utan att lyfta på huvudet. När tåget gick upp på bron började alla utom Joe sjunga *Song Of The Free*, Joe satt fortfarande djupt försjunken i sina tankar och missmodig över att de ännu inte var framme i friheten. Medpassagerarna lyssnade medkännande och tårarna rann nerför deras kinder.

10. Song Of The Free

Song Of The Free handlar om Kanada, där de svarta slaverna var fria. Texten hade skrivits 1852 av den svarte Joshua McCarter till den kända melodin *Oh Susanna*, skriven av den vite Stephen Foster fyra år tidigare: »Farewell, ole Master, don't think hard of me, I'm traveling on to Canada, when colored men are free.«

När tåget korsade gränsen mitt uppe på bron, ropade Harriet till Joe: »Joe, du är fri, du kan ta lejonets tass i din hand!« Då reste sig Joe upp och med tårarna rinnande nerför kinderna började han sjunga: »Glory to God and Jesus too, one more soul is safe. Oh, go and carry de news, one more soul got safe.«

Bron över Niagarafloden med vattenfallen i bakgrunden.

»Nu återstår bara en resa för mig och det är till himmelen«, fortsatte Joe. »Då kunde du väl ha tittat på fallen först och åkt till himmelen sedan«, tyckte Harriet med ett leende.

ONE MORE SOUL GOT SAFE

Harriet Tubman, Joe & Bill Bailey, Peter Pennington och Eliza Manoke kom äntligen, förmodligen strax före jul 1856, fram till St. Catharines och togs emot av Hiram Wilson. Ännu en gång hade Harriets räddningsexpedition lyckats!

Uppskattningsvis 100.000 slavar räddades till friheten genom Underground Railroad fram till inbördeskriget på 1860-talet. Harriet Tubman blev rörelsens symbol och viktigaste person – *Moses of Her People*!

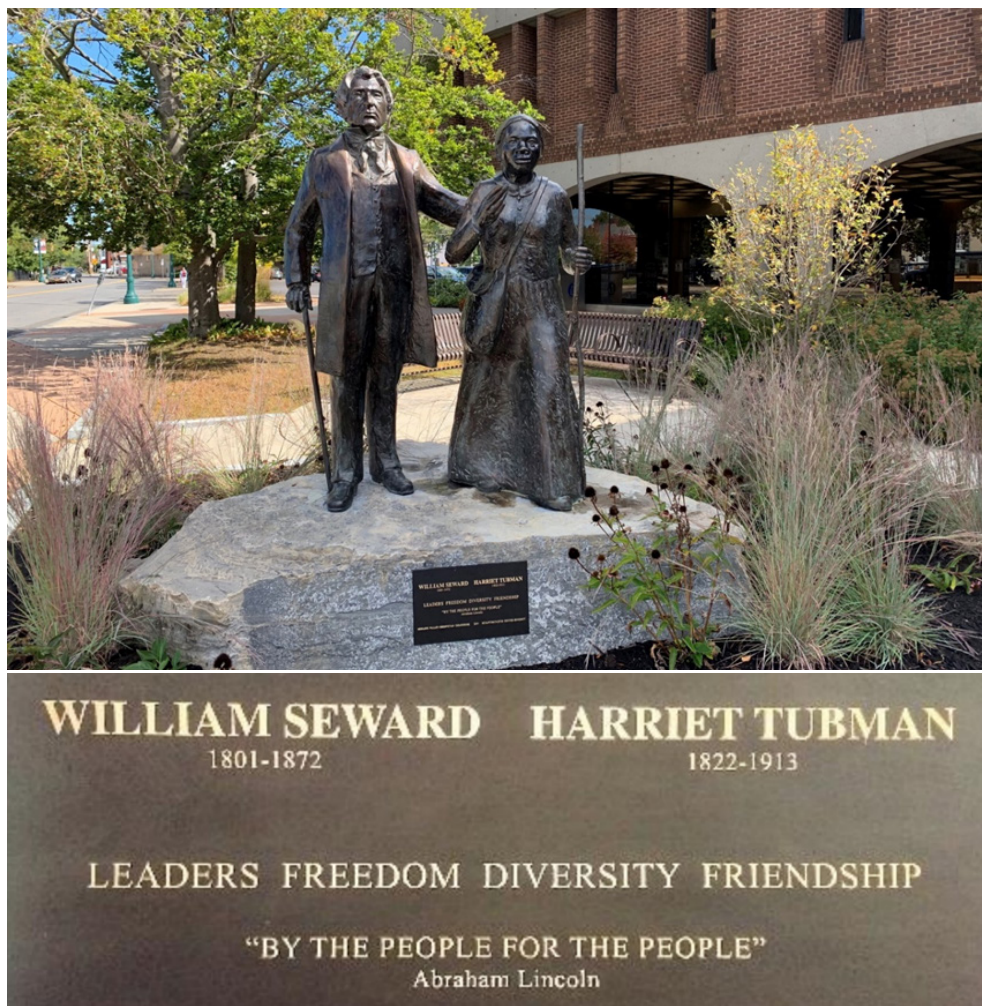
HARRIET TUBMANS FORTSATTA LIV

Harriet Tubman hade en fast plats för sig, sina föräldrar och syskon med familjer i St. Catharines i sydöstra Kanada under 1850-talet, men de kalla vintrarna där gjorde att hon mot slutet av decenniet började leta efter ett annat och lämpligare hem. Våren 1859 fann hon ett sådant i staden Auburn, som låg längs hennes gamla flyktväg »from Egypt to Canaan land« genom delstaten New York och var ett nav för slaverimotståndare i mitten av 1800-talet. Där bodde då ett par av hennes närmaste väninnor, Martha Wright och Frances Seward, båda vita. Martha Wright var syster till den kända aktivisten Lucretia Mott, som Harriet hade lärt känna i Philadelphia tidigare under 1850-talet. Och Martha Wrights man arbetade på samma plats som Frances Swards man, den historiskt bekante William Seward. Det var sannolikt Martha som introducerade Harriet för paret Seward.

William Seward var vid den tiden en av USA:s mest framstående statsmän och slaverimotståndare. Mellan 1849 och 1861 var han ledamot i USA:s senat och mellan 1861 och 1869 var han utrikesminister. I sitt första tal i senaten 1850 protesterade han mot blodhundslagen med hänvisning till »en högre lag«. År 1860 var han en av presidentkandidaterna, men valet föll på Abraham Lincoln, som i stället gjorde Seward till sin utrikesminister (statssekreterare). Tillsammans med Lincoln och vicepresidenten Andrew Johnson ledde han landet under inbördeskriget. Lincoln mördades i april 1865 i en sammansvärjning. Samma kväll blev Seward och hans familj attackerade i sitt hem. Seward sårades svårt av en kniv men överlevde. I staden Schenectady i delstaten New York restes 2019 en staty över Harriet Tubman och William Seward, som blev nära vänner.

Även William Swards hustru Frances var antirasist och slaverimotståndare. Hon hade många svarta vänner i Auburn och var noga med att hennes dotter Fanny skulle leka med afroamerikanska barn. Hon och hennes man upplät sin gård som en station i Underground Railroad och tog emot och gömde flyktingar. Sedan början av 1800-talet hade omkring 200 förrymda slavar slagit sig ner i Auburn. Frances och William försökte hjälpa dem genom att bygga trähus, som de sedan sålde till dem billigt och folket i Auburn skickade regelbundet nyanlända flyktingar och fattiga svarta till Frances, som tog hand om dem och hjälpte dem på olika sätt.

I maj 1859 fann Harriet Tubman sitt hem. Det var en liten gård i utkanten av Auburn, som Frances Seward en gång hade ärvt efter sin far och som hon nu bestämde sig för att sälja till Harriet. Helst hade hon velat ge bort den, men Harriet, som annars gärna tog emot pengar till sina resor, ville inte ta emot en sådan privat gåva. Köpesumman blev 1.200 dollar, 25 dollar kontant och resten på avbetalning.

Statyn över Harriet Tubman och William Seward i staden Schenectady.

Frances tog en stor risk. Överlåtelsen var olaglig på grund av blodhundslagen och hennes man var påtänkt presidentkandidat och behövde inte bli inblandad i någon skandal vid den tiden, men Frances trodde att eftersom hennes man var så mäktig skulle inga åtgärder vidtas mot dem. Att Harriet dessutom var afroamerikan var en ytterligare besvärande omständighet. Genom ett beslut av Högsta Domstolen 1857 hade afroamerikaner nekats medborgerliga rättigheter (efter ett uppmärksammat fall, den så kallade Dred Scott v. Sandford-frågan, som blev en del i agitationen, som ledde fram till inbördeskriget). De svarta fick tillbaka sitt medborgarskap 1868.

Harriet hann inte bo länge i Auburn förrän inbördeskriget bröt ut 1861. Hon var från 1862 verksam i South Carolina som sjuksköterska och kokerska (hon hade lärt sig vad man kunde hämta från naturen till mat och mediciner, örter och rötter, bland

annat mot soldaternas dysenteri) samt ombads senare av myndigheterna att hjälpa till att organisera ett nätverk av svarta spioner i södern. Hon ledde 150 svarta unions-soldater under räden 1863 vid Combahee-floden, där de befriade över 750 slavar. För att uppmuntra soldaterna i denna befrielseaktion sjöng hon *Uncle Sam's Farm*: »Of all the whole creation in the East or in the West, The glorious Yankee nation is the greatest and the best, Come along, come along, don't be alarmed, Uncle Sam is rich enough to give you all a farm.« Harriet blev en av få kvinnor i USA:s historia som har lett en militär operation.

Kriget tog slut 1865. Slaveriet förbjöds definitivt genom ett tillägg till USA:s konstitution den 18 december 1865 (efter emancipationen 1 januari 1863). Den 4 januari 1866 skrev *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning* om den nya lagen och slaveriets avskaffande: »Det blev förbehållet president Johnson (som hade efterträtt den mördade Lincoln) och den vise statsman, som står vid hans sida, William Seward, att högtidligt förkunna den nya lagen. Men Lincolns anda talar ur densamma, och den skall förbliva hans, den store arbetarekonungens, minnesvård i historien. Det är Andrew Johnson och William Seward, icke Napoleon III och lord Russell, som världen har att tacka för denna fred, och då fransmännens kejsare i sitt nyårstal till diplomatiska kåren i Paris synes vilja tillägna sig förtjänsten härav, så smyckar han sig i sanning med lånta fjädrar.«

Slaveriet förbjöds som sagt i två omgångar 1863 och 1865, men diskriminering och rasism fortsatte i USA. Ku Klux Klan bildades redan 1865. År 1955 vägrade Rosa Parks lämna sin sittplats för en vit man, vilket blev början på medborgarrättsrörelsen med Martin Luther King. Harriet Tubman råkade ut för något liknande, när hon på hemväg med tåg från kriget beordrades att lämna sin plats på tåget och bege sig till bagaget där hon hörde hemma. Hon vägrade men blev svårt misshandlad och förd till godsvagnen.

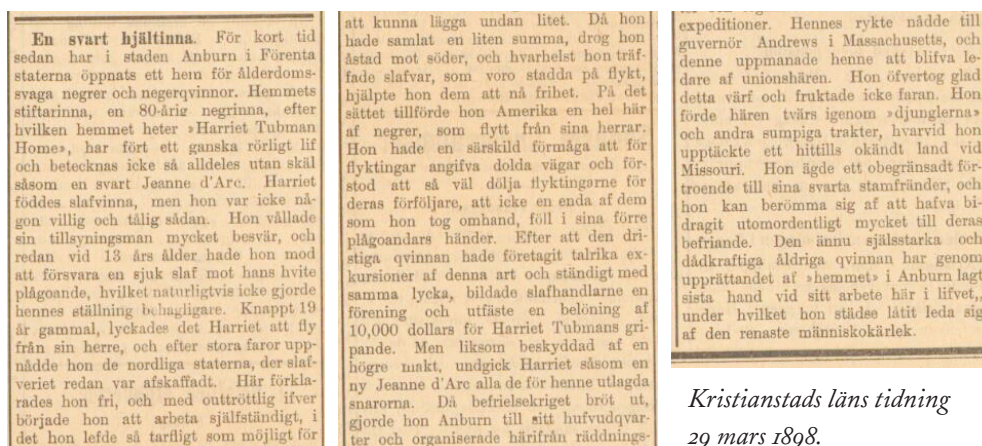
Harriet Tubman flyttade till sitt hus i Auburn efter inbördeskrigets slut 1865 och bodde där resten av sitt liv. Hon var medtagen efter kriget och hade svårt att tjäna sitt levebröd. I maj 1868 började en av Harriets väninnor och beundrare Sarah Hopkins Bradford skriva berättelsen om Harriets liv i syfte att Harriet skulle kunna få lite pengar. Boken utkom i början av 1869 och Harriet fick 1.200 dollar. Hon kunde därmed betala av litet på huslånet till familjen Seward. År 1886 utkom Bradfords andra biografi om henne och Harriet fick pengar även då.

Ett annat sätt att tjäna pengar var att ta emot inneboende. År 1866 flyttade den över tjugo år yngre svarte mannen Nelson Davis in till henne som hyresgäst. Året därpå blev hennes man John Tubman mördad i Maryland. Änkan Harriet och Nelson Davis gifte sig 1869 och adopterade några år senare den unga flickan Gertie.

Harriet ägnade sedan sitt liv åt att hjälpa befriade slavar och kämpa för kvinnlig rösträtt (tillsammans med bland andra Lucretia Mott och Susan B. Anthony). Hon planerade tidigt att starta ett hem för gamla och sjuka och hon tog ofta emot främlingar som hade det svårt. De fick mat och en säng att sova i och de behövde aldrig betala något. En väninna till Harriet som hette Helen Tatlock har berättat att det på 1880- och 1890-talen alltid fanns ett antal »gamla och unga, svarta och vita, alla fattigare än hon« i Harriets hem. Bland annat tog hon hand om ett vitt spädbarn som hade lagts på hennes dörrtrappa samt en obotligt sjuk vit kvinna med ett oäkta barn.

En annan vän till Harriet Tubman var Robert W. Taylor, som utgav en liten skrift om henne 1901. I den skrev han bland annat: »Varje gång jag besökte henne i Auburn såg jag främlingar under hennes tak, det var äldre, lytta, blinda eller föräldralösa barn. Inget rörde hennes hjärta mer än att se dessa människor lida. När jag skriver detta bor hos henne två gamla kvinnor och två föräldralösa barn. En ädlare själ har aldrig funnits.»

Harriets dröm om att öppna ett sjukhus och hem för äldre svarta dröjde på grund av ekonomiska problem, så hon fortsatte att ta hand om människor i sitt hem. På 1870-talet hade hon blivit aktiv i The Thompson Memorial African Methodist Episcopal (AME) Zion Church i Auburn. År 1895 började hon diskutera med dem möjligheterna att tillsammans skapa ett vårdhem för att ta hand om fattiga och sjuka svarta. Året därpå lyckades hon köpa en liten gård intill sitt hem och öppnade där »Harriet Tubman Home for the Aged« i privat regi, vilket till och med uppmärksammades i svenska tidningar vid den tiden. Detta vårdhem drev hon till 1903, då egendomen och verksamheten överlämnades till AME Zion Church i Auburn och i samband med det döpte hon huvudbyggnaden till »John Brown Hall« till minne av en vit frihetskämpe som hon hade lärt känna och djupt beundrat.

Kristianstads läns tidning
29 mars 1898.

Sarah Hopkins Bradford.

Harriet Tubmans hushåll och grannar ca 1887. Från vänster: Harriet Tubman, adoptivdottern Gertie Davis, maken Nelson Davis, grannsflickan Lee Chaney, gamle »Pop« John Alexander (inneboende hos Harriet), grannpojken Walter Green, blinda Sara Parker (inneboende hos Harriet) och Dora Stewart (barnbarn till Harriets bror Robert Ross, alias John Stewart).

HARRIET TUBMAN OCH JOHN BROWN

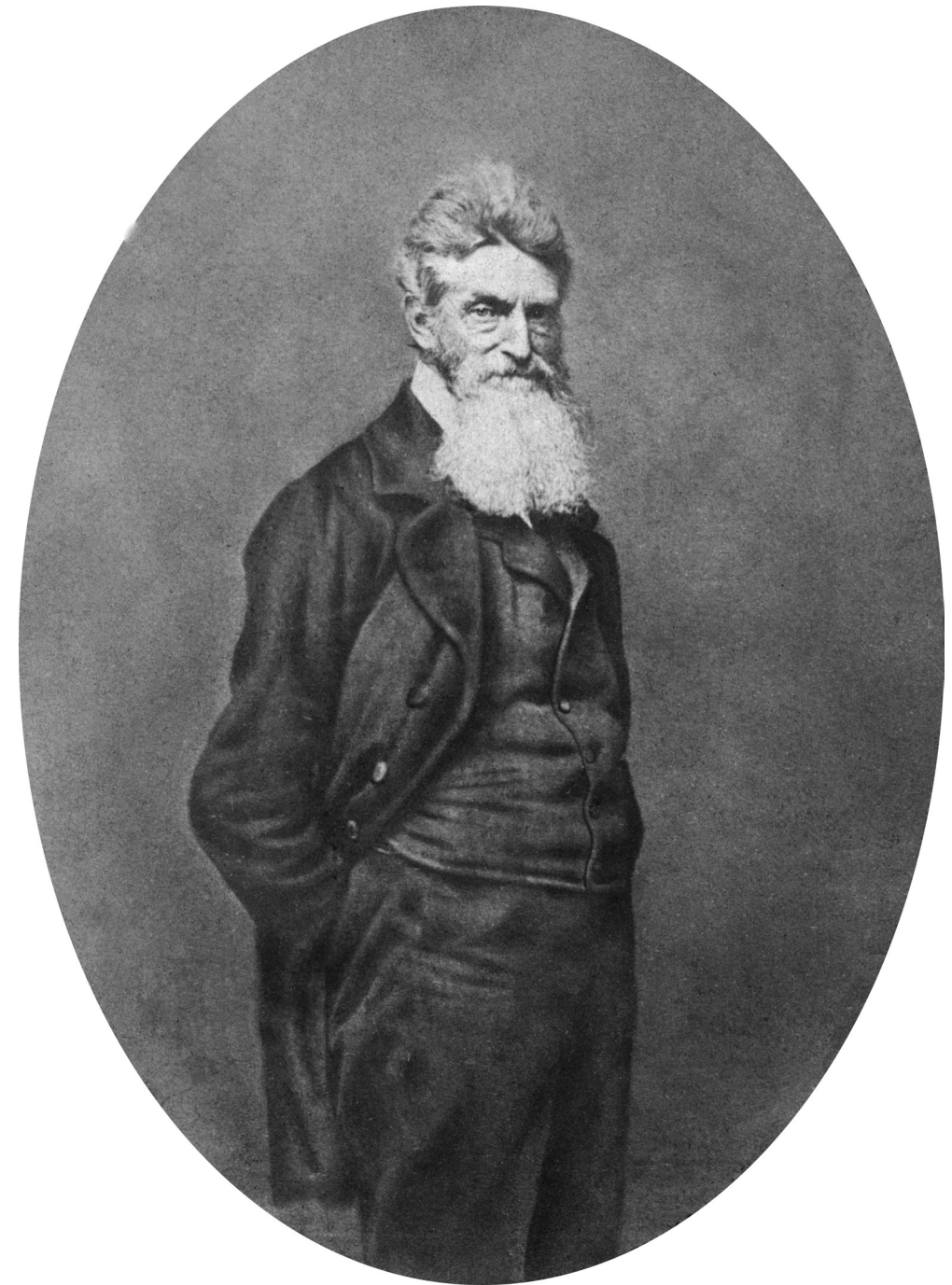
Den 7 april 1858 träffade Harriet en person i St. Catharines, som skulle göra ett synnerligen starkt intryck på henne, nämligen den vite, militante frihetskämpen och slaverimotståndaren *John Brown*. Han hade sedan länge tillhört Underground Railroad. Under åren 1825–1835 hade han i en lada på sin gård i Pennsylvania ett hemligt rum, där han gömde slavar som hade flytt. Under dessa tio år beräknas han på detta sätt ha hjälpt 2.500 slavar på deras resor norrut och han rekryterade dessutom fler »stationsmästare« för att stärka nätverket.

Harriet och John Brown fick genast respekt och beundran för varandra. Brown kallade Harriet för General Tubman och tyckte att hon var »one of the best and bravest persons on the planet«. Harriet tyckte att Brown var en av de största vita som någonsin hade funnits, eftersom han var beredd att dö för hennes folks frihet.

När Harriet träffade John Brown första gången våren 1858, kände hon igen honom i hans stora, gråa skägg. Hon hade för bara en liten tid sedan sett honom i en av sina drömmar. I synen såg hon en orm resa sitt huvud bland en hög med stenar och ormhuvudet blev till ett huvud av en gammal man med långt grått skägg, tittande på henne med en önskande blick. Två andra yngre huvuden kom upp bredvid honom och bildade en trehövdad orm, när en stor skara män rusade fram och högg ner ner huvudena, först de ungas, sedan den gamlas huvud, fortfarande med den önskande blicken – en olycksbådande dröm!

Vid den här tiden höll Harriet på att planera sin flytt från St. Catharines. Det finns ett brev bevarat daterat 22 juni 1858 från John Brown till deras gemensamma vän Frederick Douglass där Brown frågade Douglass om han kunde tänka sig att ge hundra dollar till Harriet som hjälp till ett hus för henne och hennes föräldrar. Brown hade gett Harriet 25 dollar att börja med. »I know of no one better deserving assistance.«

Det var också nu i St. Catharines som John Brown fick hjälp av Harriet att planera en attack mot ett vapenförråd i Harpers Ferry, Virginia. Brown hoppades att tillskansa sig vapen och ammunition och därefter leda slavar i ett stort uppror. Harriet bildade en grupp i St. Catharines som skulle strida med Brown i Virginia, nämligen Joe Bailey och hans bror Bill samt Peter Pennington, Thomas Elliott och Denard Hughes, samtliga räddade av Harriet från slaveriet i Maryland 1856–1857 (Elliott och Hughes i den berömda Dover Eight, med hjälp av Harriets far Ben Ross). Även Harriets vänner Charles Hall och John Thompson var med i denna grupp och kanske också Harriets föräldrar och bröder Robert och Henry.

John Brown, porträtt 1859.

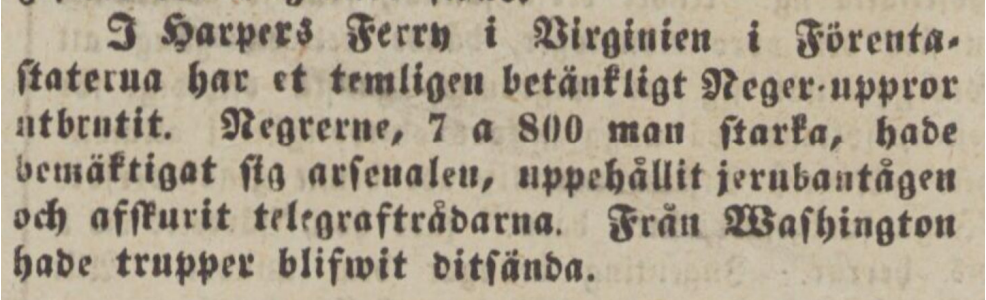
Harriet gjorde sedan, efter mötet med John Brown i april 1858, flera riskfyllda resor österut till Massachusetts för att skaffa pengar, träffa andra antislaveri-aktivister och hålla tal och föreläsningar om slaveriet och sina resor till friheten. Förmodligen träffade hon nu också John Brown i Boston flera gånger. Sent i maj 1859, efter husköpet i Auburn, begav hon sig återigen till denna stad och mötte då John Brown för sista gången. Hon föreslog honom att attacken skulle äga rum den 4 juli. Det var ju meningen att Harriet skulle vara med vid Harpers Ferry, men John Brown fick efter sista mötet i Boston ingen kontakt med henne. Det har sagts att hennes vänner i staden hindrade henne att svara, eftersom de inte tyckte att hon skulle ge sig iväg på det farliga uppdraget. Förmodligen hade hon även avråtts av Frederick Douglass.

I slutet av augusti fick John Brown svar från en gemensam vän, att Harriet befann sig sjuk i New Bedford, tio mil söder om Boston. Hennes gamla huvudskada hade gjort sig påmind, vilket skulle hindra henne från att delta i upprorsförsöket. Det finns dock uppgifter, visserligen osäkra, på att detta var uppdiiktat och att hon befann sig i Maryland på ännu en räddningsexpedition. Vid tiden för anfallet den 16 oktober vet man att Harriet befann sig på besök hos vänner i New York. Inte heller hennes lilla grupp med Joe Bailey och de andra i St. Catharines var med vid Harpers Ferry. De hade av okänd anledning dragit sig ur. De kände sig kanske ganska nöjda med friheten i Kanada!

Harriet hade i sin dröm sett John Browns och hans två söners »ormhuvuden« bli nedhuggna och befarade att det hela skulle sluta olyckligt, vilket det också gjorde. Anfallet mot vapenförrådet i Harpers Ferry inleddes i skymningen söndagskvällen den 16 oktober 1859. John Brown hade fått ihop en grupp på endast 21 medhjälpare, varav fem svarta. Tio av dem dödades, bland dem två av John Browns söner, Oliver och Watson. John Brown sårades allvarligt och tillfångatogs tillsammans med sex andra upprorsmän. Fem lyckades fly, bland annat John Browns son Owen.

Efter en snabb rättegång dömdes John Brown till döden och avrättades genom hängning i grannstaden Charles Town den 2 december 1859. Fyra av hans medhjälpare, varav två svarta, avrättades två veckor senare.

Åtalet och avrättningen av John Brown väckte stor uppmärksamhet världen över och blev en av de utlösande faktorerna till inbördeskriget ett drygt år senare. Händelserna i Harpers Ferry skildrades snart även i svenska tidningar. Först ut var som sig bör *Snällposten* (numera *Sydsvenskan*). Namnet på tidningen, som hade grundats 1848, kommer av tyskans schnell (snabb). Man utlovade alltså snabba nyheter! Denna tidning skrev om händelserna vid Harpers Ferry redan den 29 oktober 1859, dock med viss överdrift – verklighetens 22 upprorsmän blev 7–800! *Snällposten* var sedan även först med att namnge John Brown och också ange rätt antal upprorsmän. Den

I Harpers Ferry i Virginien i Förenta-
staterna har et temligen betänfligt Neger-uppror
utbrutit. Negrerne, 7 a 800 man starka, hade
bemäktigat sig arsenalen, uppehållit jernbantågen
och afskurit telegraftrådarna. Från Washington
hade trupper blifvit ditsända.

Snällposten 29 oktober 1859. »I Harpers Ferry i Virginia i Förenta staterna har ett temligen betänfligt negeruppror utbrutit. Negrerna, 7 a 800 man starka, hade bemäktigat sig arsenalen, uppehållit jernbantågen och afskurit telegraftrådarna. Från Washington hade trupper blifvit ditsända.«

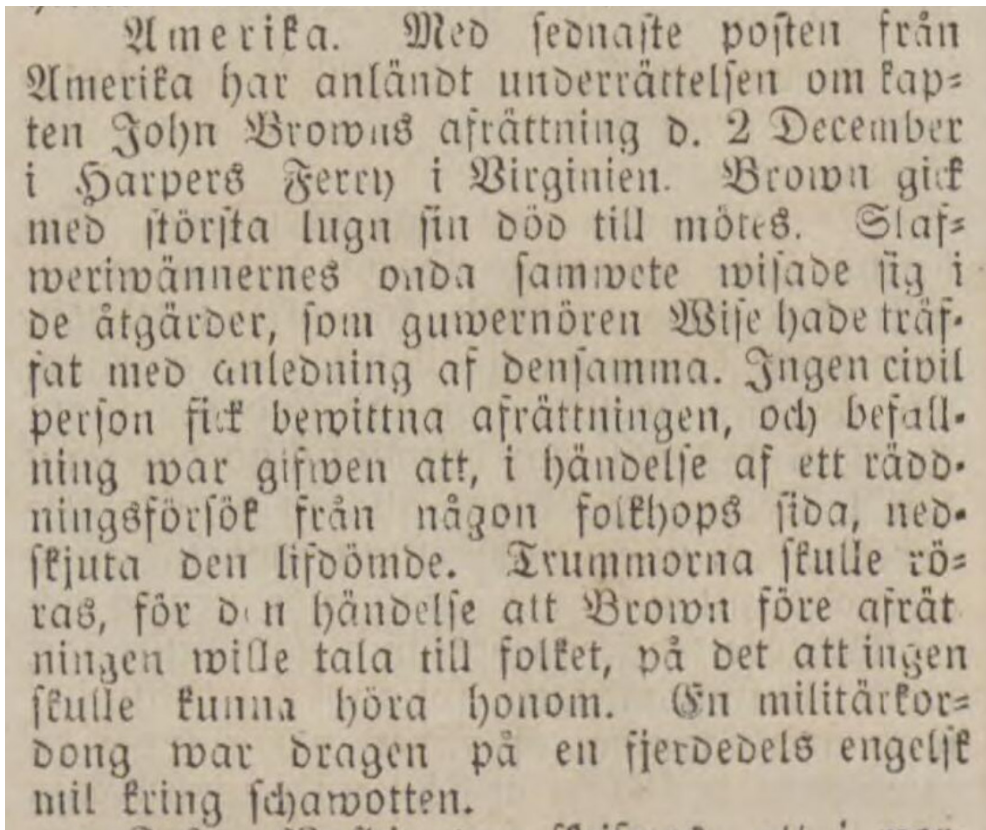
7 november skrev man: »De upproriska anföras av den från Kansas bekante kapten Brown. De bestod i början blott av 17 vita och 5 negrer. Av dessa notiser finner man att upprorsförsöket haft en helt annan natur, än man kunde förmoda efter de första telegraf-depescherna. Som bekant har det sedan blivit undertryckt, varom vi dock ännu ej ha detaljer.«

Den 22 december kunde *Snällposten* bekräfta att John Brown hade hängts: »John Brown avrättades den 2 dennes i Charles Town. Han dog med mod. Platsen, där avrättningen försiggick, var tätt omgiven av militär, som hade order att nedskjuta delinkventen om något befrielseförsök gjordes. Ingen icke till militären hörande person fick komma så nära, att något som Brown yttrat kunnat höras av dem. Åtskilliga möten har hållits i New York för att uttrycka sympatier för denna abolitionismens martyr.« Även *Borås Tidning* skrev tidigt om händelsen. Den 29 december kunde man berätta om John Browns avrättning den 2 december.

Ett uppmärksammat protestbrev infördes av den berömde författaren Victor Hugo i tidningen *London Star* den 2 december, där han vände sig till Amerika och bad om nåd för John Brown. Detta brev skrev han i landsflykt i Hauteville-House på ön Guernsey (och återges i sin helhet i slutet av denna skrift).

Det var nog väl för Harriet att hon inte var med i upproret, antingen det berodde på sjukdom eller något annat. Risken var väl stor att hon antingen hade blivit dödad vid attacken eller avrättats och därmed blivit USA:s första svarta, kvinnliga martyr.

Harriet förklarade efter Browns död: »It was not John Brown that died at Charles Town, it was Christ – it was the saviour of our people.« Hon tyckte att Brown var den störste vite mannen någonsin och att han gjorde mer för de svarta i Amerika än president Lincoln.

Borås Tidning 29 december 1859. »Med senaste posten från Amerika har anlänt underrättelsen om kapten John Browns avrättning den 2 december i Harpers Ferry i Virginia. Brown gick med största lugn sin död till mötes. Slaverivännernas onda samvete visade sig i de åtgärder, som guvernören Wise hade träffat med anledning av densamma. Ingen civil person fick bevittna avrättningen, och befallning var given att, i händelse av ett räddningsförsök från någon folkhops sida, nedskjuta den livdömda. Trummorna skulle röra, för den händelse att Brown före avrättningen ville tala till folket, på det att ingen skulle kunna höra honom. En militärkordong var dragen på en fjärdedels engelsk mil kring schavotten.»

II. John Brown's Body

John Brown gjordes till martyr och blev odödlig genom sången *John Brown's Body*, som skrevs redan året efter avrättningen och blev populär under inbördeskriget (»hans lik förmultnade i graven men hans själ marscherade vidare«). Det var en ny text till gammal religiös sång, *Say brothers, will you meet us*. Åren 1861–1862 skrev Julia Ward Howe ännu en ny text med titeln *The Battle Hymn Of The Republic*, som har blivit den mest kända varianten av låten. I en av verserna beskrivs hur Jesus dog för människornas salighet men att vi skall dö för människornas frihet, syftande på John Brown. Det finns en rad ytterligare varianter. På svenska heter den *Halta Lottas krog!*

HARRIETS SISTA ÅR

Harriet Tubmans dröm att öppna ett sjukhus och hem för äldre svarta förverkligades till slut. Trots att hon hade svag ekonomi lyckades hon 1896 köpa en tio hektar stor gård som låg intill hennes hem för 1.215 dollar för att använda i detta syfte. Där drev hon till en början ett vårdhem i privat regi, men hon hade svårt att samla in pengar till sitt projekt. Hon försökte donera sin nyinköpta egendom, men det komplicerades av att den var intecknad. Exempelvis avböjde The National Association of Colored Women ett sådant erbjudande 1899. Harriet förlorade nästan egendomen, innan AME Zion Church i Auburn 1903 gick med på att överta den och planerna kunde fortsätta. På ett möte med styrelsen den 19 juni 1903 döpte Harriet den stora huvudbyggnaden av tegel till »John Brown Hall» till åminnelse av denne martyr och folkhjälte. Men Tubman blev bestört när kyrkan krävde att vårdtagarna skulle betala en inträdesavgift på hundra dollar. Hon sade: »De gjorde en regel att ingen ska flytta in om de inte har hundra dollar, men jag ville göra en regel att ingen fick komma in om de hade hundra dollar.» AME Zion Church ägnade sedan fem år åt att renovera John Brown Hall till sjukstuga och vårdhem. Under tiden tog Harriet emot fattiga och sjuka i sitt eget hem.

Den 24 juni 1908 kunde äntligen det nya »Harriet Tubman Home for the Aged» i John Brown Hall invigas officiellt. En föreståndare och sjuksköterskor hade anställts. Under invigningen talade Harriet: »Jag gjorde inte detta för min egen skull utan för de av mitt folk som behöver hjälp. Arbetet är nu påbörjat och jag vet att Gud kommer att se till att andra tar hand om framtiden. Allt jag ber om är en enad ansträngning, för förenade står vi, splittrade faller vi.»

Harriet fortsatte att vara delaktig i vårdhemmets och kyrkans verksamhet. I början av december 1909 höll Harriet ett tal i AME Zion Church för att högtidlighålla femtioårsminnet av Johns Browns död. John Brown Hall var hemmets huvudbyggnad fram till 1915, då verksamheten flyttades till ett närliggande trähus. Vårdhemmet stängdes 1928 och John Brown Hall brann ned på 1940-talet.

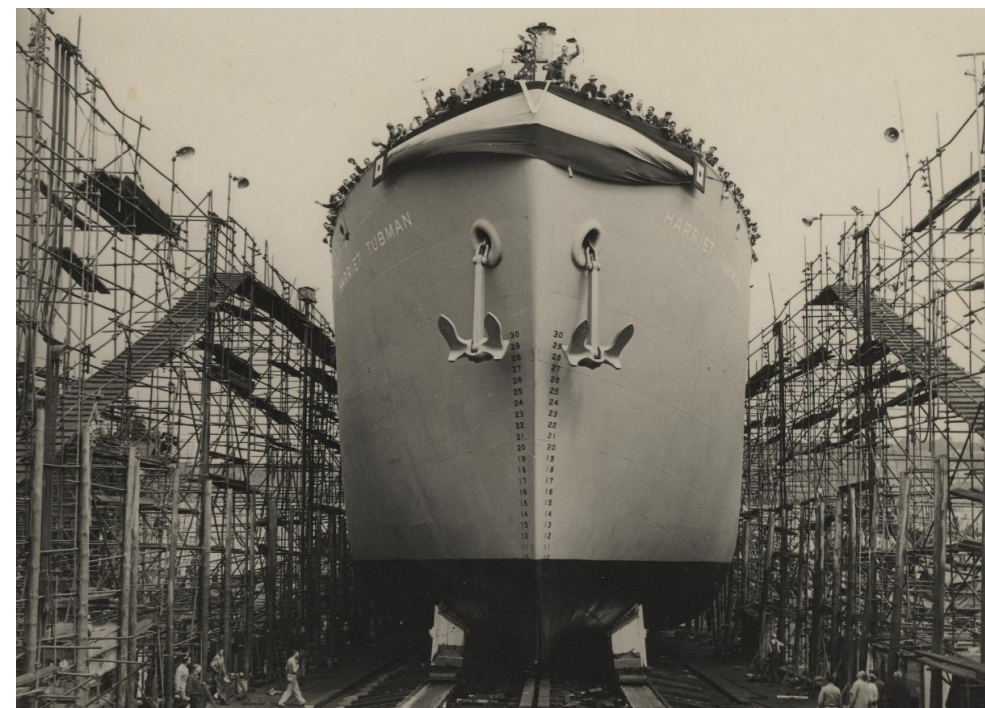
I nittioårsåldern runt 1910 började Harriet få svårt att gå och 1911 flyttade hon in i John Brown Hall och vårdades av de anställda. Hon dog av lunginflammation den 10 mars 1913. Hennes sista ord var: »I go away to prepare a place for you, that where I am you also may be», ett citat ur Johannesevangeliet (»Skulle jag annars säga att jag går bort för att bereda plats för er? Och om jag nu går bort och bereder plats för er, så skall jag komma tillbaka och hämta er till mig, för att också ni skall vara där jag är. Och vägen dit jag går, den känner ni.«). *New York Times* listade henne som en av de viktigaste personerna i världen som dog det året. På kvällen på hennes dödsdag sjöng hennes vänner *Swing Low, Sweet Chariot* för att hedra henne.

Idag är Harriet Tubman ihågkommen i USA som den frihetshjälte hon är. Det har gjorts sånger, teaterpjäser, böcker, filmer och till och med en opera om henne och det har målats tavlor och rests statyer. Man kan besöka flera museer om hennes liv, till exempel *Harriet Tubman Home* i Auburn och *Harriet Tubman Museum and Educational Center* i Maryland. Skolor, parker och gator och till och med ett frihetsskepp under andra världskriget, en asteroid mellan Mars och Jupiter och en nedslagskrater på planeten Venus har fått namn efter henne. Hon har fått en egen helgdag i USA, *Harriet Tubman Day* den 10 mars, hennes dödsdatum. Denna dag firas framför allt i delstaterna New York och Maryland. Englands drottning Victoria gav henne en silvermedalj och en sidensjal 1897.

År 1978 blev hon den första afroamerikanska kvinnan på ett amerikanskt frimärke. Och år 2016 bestämdes att Harriet Tubman skulle bli första afroamerikanska kvinna på en amerikansk dollarsedel. Hon skulle ersätta Andrew Jackson på tjugodollarsedeln år 2020 (när USA firade hundraårsjubileum med kvinnlig rösträtt), vilket drogs tillbaka av Donald Trump efter att han blev president 2017. När Joe Biden tillträdde ämbetet 2021 lovade han att påskynda bytet, men efter Trumps återkomst 2025 har planerna avbrutits ännu en gång.

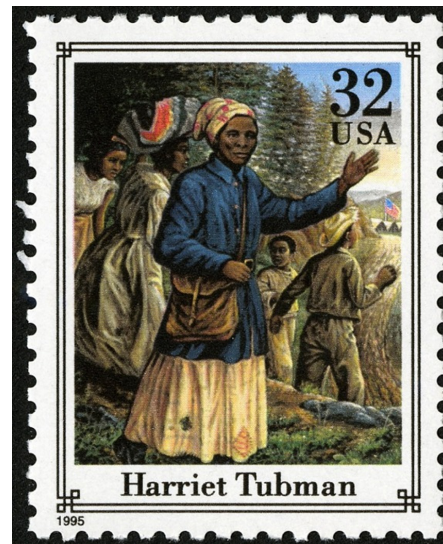
Den nära tre meter höga bronsskulpturen »Harriet Tubman: The Journey to Freedom« av Wesley Wofford färdas runt och visas på olika platser i USA sedan 2020, som en mobil gestaltning av Harriet Tubmans resor till friheten. Sommaren 2022, tvåhundra år efter Harriets födelse, befann sig skulpturen i Auburn.

Frihetsskeppet »SS Harriet Tubman« sjösattes 1944 och skrotades 1972. Fartyget döptes den 3 juni 1944 av Eva Stewart Northrup, ett barnbarn till Harriet Tubmans bror Henry.

Harriet Tubman på frimärke, 13 cent, 1978.

Harriet Tubman på frimärke, 32 cent, 1995.

Så här var det tänkt att USA:s nya tjugodollarsedel skulle se ut, Harriet Tubman i en mörk rock med bred krage och en vit halsduk. Endast två kvinnor har någonsin förekommit på amerikanska sedlar – den förste presidentens hustru Martha Washington på framsidan av en endollarsedel 1886 och indiankvinnan Pocahontas, som på baksidan av en tjugodollarsedel från 1865 knäböjer vid sitt dop till kristendomen.

Harriet Tubman skulle ersätta president Andrew Jackson, en slavägare som fördrev ursprungsbefolkningen från deras marker. Trump ville dock behålla sin favorit Jackson, eftersom denne hade »en fantastisk historia och funnits på sedeln i många, många år». Han hängde upp Andrew Jacksons porträtt i Ovals rummet, besökte Jacksons plantage och gav honom berömmande ord. En tidigare medarbetare i Vita huset har berättat i sina memoarer att Trump, när han fick se ett fotografi av Harriet, frågade: »Vill du ha det där ansiktet på tjugodollarsedeln?»

William H. Johnson, Harriet Tubman, ca 1945. Harriet i dress från inbördeskriget, järnvägsrälsar, hennes gevär, polstjärnan mellan soluppgång och solnedgång. Nere till höger Harriet som gammal, iklädd en sjal som hon fått av Englands drottning Victoria (Harriet fick 1897 en silvermedalj, ett logibrev, ett kontantstipendium och en sidensjal av drottningen, som hade hört talas om Harriets prestationer. Sjalen bar hon med stolthet).

12. Hymn To Freedom/Abide With Me

Hymn To Freedom är skriven av den svarte, kanadensiske jazzpianisten Oscar Peterson 1962 som en hyllning till medborgarrättsrörelsen och Martin Luther King. Den blev en signaturlåda för frihetskampen och framfördes vid Barack Obamas presidentinstallation 2009. Musiken är baserad på hymnen *Abide With Me* från mitten av 1800-talet med en biblisk referens till Lukasevangeliets berättelse om »Emmausvandringen». Två av Jesu lärjungar var på väg hem till byn Emmaus, när de, utan att känna igen honom, träffade Jesus samma dag som han hade återuppstått från de döda. De slog följe. Framme i Emmaus skulle Jesus vandra vidare, men lärjungarna bad honom att stanna hos dem – »det börjar bli kväll och dagen är snart slut.» Då följde han med dem in i huset och delade en måltid med dem. Först när Jesus läste tackbönen och bröt brödet kände de igen honom, varvid han försvann.

Vi tillägnar dessa hymner Harriet Tubman och hennes gärningar. Vi tillägnar dem också det fria Kanada under slavtiden och alla människor som har stått för, och nu i vår oroliga tid står för, medmänsklighet och medkänsla, samhörighet och hjälpsamhet, rättvisa och jämlikhet i Harriet Tubmans anda.

John Brown Hall ca 1912 med bland andra Harriet Tubman.

Harriet Tubman ca 1912.

13. Mary Don't You Weep

Harriet Tubman älskade jordgubbar. Hon ansåg det viktigt att äta dem ur fint blåvitt kinesiskt porslin. Jordgubbar var en medeltida kristen symbol för rättfärdighet. Den röda frukten som pekar nedåt är som en droppe, Jesu blod och den mirakelgörande kraften i hans blod. De tre bladen är treenigheten. De fem vita kronbladen är Jesu fem sår. Harriet kunde, mitt i all smärta och allt lidande hon och hennes folk uthärdade, se och uppskatta små saker som jordgubbar och porslin som små gåvor från Gud, från himmelen. Man kan föreställa sig hur Harriet mumsade på jordgubbar och tänkte att detta är himmelen, att man kan äta så goda och söta frukter och är fri att odla egna. Föreståndaren för Harriet Tubman Home i Auburn har berättat att man har hittat mängder av jordgubbsfrön och blåvitt porslin över hela egendomen.

Harriet Tubman lärde sig aldrig att läsa eller skriva, men i stället utvecklade hon ett enastående minne och hon blev en fantastisk berättare. På äldre dagar, hemma i Auburn, var det många som ville höra henne prata om sina bravader, när hon gick och sålde grönsaker i husen. Vid sådana besök blev hon alltid bjuden på te med smör. Det var så hon ville ha teet.

Tekoppar hittade vid John Brown Hall, mönster liknande Blue Fluted av Royal Copenhagen, design 1775.

Bild av konstnären Olga Soler, dedikerad Harriet Tubman. Bland porträtten skymtar Sojourner Truth, Frederick Douglass, George Washington, Sidney Portier, Jackie Robinson, Rosa Parks, Langston Hughes, Billie Holiday, Martin Luther King, Alex Haley, Michelle Obama. »Alla dessa fick sin beskärda del av lidande men stod upp och gjorde och gör skillnad och inspirerar många idag. Den röda frukten symboliserar den mirakelgörande kraften i Jesu blod som strömmade genom Harriets liv.«

»Jordgubben är placerad ovanför Emancipation Proclamation (utfärdad av Abraham Lincoln 1 januari 1863, att alla personer som hölls som slavar inom de upproriska staterna är fria och kommer att vara fria) eftersom påbudet grundades av Guds vilja.«

HUVUDSAKLIGA KÄLLOR

Armstrong, Douglas V.: *The Archaeology of Harriet Tubman's Life in Freedom*. 2022.

Bradford, Sarah Hopkins: *Scenes in the Life of Harriet Tubman*. 1869.

Bradford, Sarah Hopkins: *Harriet, the Moses of Her People*. 1886.

Cockrum, William M.: *Underground Railroad as it was conducted by the anti-slavery league*. 1915.

Conrad, Earl: *Harriet Tubman. Negro Soldier and Abolitionist*. 1942.

Cuney Hare, Maud: *Negro Musicians and Their Music*. 1936.

Davis, Julia C. & Defazio, Jeanne C.: *An artistic tribute to Harriet Tubman*. 2021.

Duffy, Jim: *32 Underground Railroad Journeys on Delmarva*. 2017.

Finkelman, Paul: *His Soul Goes Marching On: Responses to John Brown and the Harpers Ferry Raid*. 1995

Harrison, Dick: *Slaveriet i sydstaterna*. 2021.

Humez, Jean M.: *Harriet Tubman. The Life and the Life Stories*. 2003.

Larson, Kate Clifford: *Bound for the Promised Land*. 2004.

Larson, Kate Clifford: *Underground Railroad. National Monument Historic Resource Study*. 2019.

Lowry, Beverly: *Harriet Tubman*. 2007.

Petry, Ann: *Harriet Tubman. Conductor on the Underground Railroad*. 1955.

Sadlier, Rosemary: *Harriet Tubman. Freedom seeker, freedom leader*. 2012.

Sernett, Milton C.: *Harriet Tubman. Myth, memory and history*. 2007.

Siebert, Wilbur H.: *Underground Railroad from Slavery to Freedom. A Comprehensive History*. 2006.

Still, William: *Underground Railroad*. 1872.

Taylor, Robert W.: *Harriet Tubman: The Heroine in Ebony*. 1901.

Tucker, Philip Thomas: *The abolitionist team of Harriet Tubman and John Brown*. 2019.

Washam, Spring: *The Spirit of Harriet Tubman*. 2023.

Wickenden, Dorothy: *Agitators*. 2021.

Internet:

www.harriettubman.com/index.html

www.harriettubmanbiography.com

www.wcbi.com/tracing-the-remarkable-lifes-path-of-harriet-tubman

osblackhistory.com

msmagazine.com/tubman200

msmagazine.com/2022/02/17/harriet-tubman-music-sound-slavery-underground-railroad

msmagazine.com/2022/02/08/harriet-tubman-life-myth-misinformation-civil-rights-slavery

www.nps.gov/hart/learn/historyculture/tubman-residence.htm

docs.google.com/document/d/1NoXPYowaAtSP7qmKcIzI6wWtDxu57VUdntiSIrJWMuo

blogs.shu.edu/americanhistory/project/the-road-to-liberty-a-station-on-the-underground-railroad

artistedwinlester.com/trouble-them-waters

archive.nytimes.com/opinionator.blogs.nytimes.com/2010/11/29/moses-last-exodus

discoverytheater.org/forms/guides/2017/feb/Signal%20Songs%20of%20the%20Underground%20Railroad%20Learning%20Guide.pdf

www.hmdb.org/m.asp?m=109913

allthatsinteresting.com/john-tubman

www.digitalhistory.uh.edu/active_learning/explorations/spirituals/tubman.cfm

www.thecollector.com/what-was-the-underground-railroad-freedom-seekers

dongayhardt.weebly.com/blog/5-of-the-most-important-african-american-spirituals

www.blackexcellence.com/black-gospel-songs/?utm_content=cmp-true

scalar.usc.edu/works/will-the-circle-be-unbroken/songs-of-the-underground-railroad

folkworks.org/article/songs-of-slavery-survival-freedom

www.pbs.org/wnet/african-americans-many-rivers-to-cross/history/who-really-ran-the-underground-railroad

www.discoverniagara.org/joe-bailey-and-harriet-tubman

owlcation.com/humanities/The-Underground-Railroad-A-Code-of-Secrecy-Part-II

Harriet Tubman och vårdhemmets styrelse vid John Brown Hall, ca 1912.

HARRIET TUBMANS FAMILJ

Harriet Tubmans föräldrar:

Benjamin (Ben) Ross, född ca 1787, död 1871 i Auburn

Harriet (Rit) Ross, född ca 1787, död 1880 i Auburn

Harriet Tubman och hennes syskon:

Linah Ross Jolly, född ca 1808, försvunnen som slav i södern

Mariah Ritty, född ca 1811, försvunnen som slav i södern

Soph, född ca 1813, försvunnen som slav i södern

Robert, född ca 1816, död 1889, gift med *Amelia (Millie) Hollis* (1819–1896)

Araminta (Minty), född 1822, =*Harriet Tubman*

Ben Jr, född ca 1823, död ca 1861, gift med *Jane Kane (Catherine)*

Rachel, född ca 1825, död 1859

Henry, född 1830, död 1912, gift med *Harriet Ann Parker* (ca 1836–1916)

Moses, född 1832, död före 1865

Harriet Tubmans föräldrar Ben och Rit och bröderna Robert, Ben och Henry bytte efternamn från Ross till Stewart efter deras nyvunna frihet i St. Catharines i Kanada. Bröderna bytte även förnamn. Robert kallade sig *John Stewart*, Ben blev *James Stewart* och Henry blev *William Henry Stewart*.

HARRIET TUBMANS BEKRÄFTADE RESOR TILL FRIHETEN

December 1850 (4 befriade):

Kessiah Jolley Bowley

James Alfred Bowley, 6 år

Araminta Bowley, spädbarn

John Bowley

Tidigt 1851 (3):

Moses Ross (Harriets bror)

Två oidentifierade män

Sent 1851 (11):

Oidentifierad man, kallad broder

Oidentifierad kvinna, broderns fru

Nio oidentifierade personer

Hösten 1852 (9):

Nio oidentifierade personer

Juni 1854 (1):

Winnebar (Winory eller William) Johnson

Julen 1854 (10):

Robert Ross, alias John Stewart (Harriets bror)

Henry Ross, alias William Henry Stewart (Harriets bror)

Ben Ross Jr, alias James Stewart (Harriets bror)

Jane Kane, alias Catherine Stewart (fru till Ben Ross Jr)

Peter Jackson, alias Staunch (Tench) Tilghman

John Chase, alias Daniel Lloyd

Oidentifierad, möjligen George Ross

Oidentifierad, möjligen William Thompson

Två oidentifierade personer

Tidigt 1855 (3):

Harriet Ann Parker Ross, alias Harriet Ann Stewart (fru till Henry Ross)

William Henry Ross (son till Henry Ross)

John Isaac Ross, alias John (James) Isaac Stewart (son till Henry Ross)

December 1855 (1):

Henry Hooper

Maj 1856 (4):

Ben Jackson

James Coleman

Henry Hopkins

William Conoway (aka) Cook

Oktober 1856 (1):

Tilly

November 1856 (4):

Joe Bailey

Bill Bailey

Peter Pennington

Eliza Manokey

Maj 1857 (2):

Harriet »Rit« Green Ross, alias Harriet »Rit« Stewart (Harriets mor)

Benjamin »Ben« Ross, alias Benjamin »Ben« Stewart (Harriets far)

November–december 1860 (7):

Stephen Ennals

Maria Ennals

Harriet Ennals

Amanda Ennals

Ennals, spädbarn

Troligen John Cornish, alias John Wesley Reed

Oidentifierad kvinna

Okänd tidpunkt (6):

Margaret Stewart

Ann Marie Stewart

Två oidentifierade tvillingflickor

Amelia Hollis, alias Amelia »Millie« Hollis Stewart (fru till Robert Ross)

Henry Carrol

Dessutom gav Harriet Tubman anvisningar till omkring 70 slavar, som därmed kunde fly från träldomen med hjälp av Underground Railroad, bland annat en grupp flyktingar som har kallats *Dover Eight*. Den bestod av åtta slavar (till exempel Thomas Elliott och Denard Hughes) som flydde i mars 1857. Harriets far Ben Ross gömde dem i sin stuga och när Harriet fick höra att hennes far hade blivit misstänkt för att skydda slavar, begav hon sig direkt ner till Maryland och hjälpte sina föräldrar att fly därifrån till St. Catharines.

*Glory to God and Jesus too,
One more soul got safe;
Oh, go and carry the news,
One more soul got safe.*

VICTOR HUGOS BREV 2 DECEMBER 1859

Den berömda franske författaren Victor Hugo införde ett protestbrev angående avrättningen av John Brown i tidningen *London Star* den 2 december 1859, skrivet i Hauteville-House på ön Guernsey, där han befann sig i landsflykt.

»Till utgivaren av London Star:

När vi tänker på Nordamerikas Förenta Stater, så reser sig inför vår inbillning en majestätisk gestalt, Washington. Se här, vad som nyss tilldragit sig i detta Washingtons fädernesland.

Det finns slavar i södra staterna, vilket, såsom varande den vidunderligaste motsägelse, bittert harmar de norra staternas renare och logiska uppfattning av människovärdet. Dessa slavar, dessa negrer, ville en vit man, en fri man, John Brown, befria. Och om någonsin upproret är en helig plikt, så är det i sanning mot slaveriet. John Brown ville begynna frälsningens verk med att befria slavar i Virginia. Driven av evangelisk nitälskan, utkastade han åt dessa män, sina bröder, befrielsens rop. Slavarna, försvagade av trälldomen, svarade inte på kallelsen. Slaveriet skapar dövhets hos själen. John Brown, övergiven, kämpade i spetsen för en handfull hjältemodiga män. Hans två unga söner föll såsom martyrer vid hans sida. Han själv blev genomskjuten av kulor och tillfångatagen. Detta är vad man benämner *affären vid Harpers Ferry*.

John Brown dömdes jämte fyra sina män, Stephens, Copp, Green och Coplands. Och se här i få ord rättegångens förlopp: John Brown liggande bakbunden, blödande ur sex gapande sår, med bilden av sina fallna söner framför sig och sina fyra medanklagade, också sårade, bredvid sig, Stephens med fyra sabersår; den brådsnande 'rättvisan', en åklagare Hunter som ville skynda på, en domare Parker som samtycker, falska eller förvanskade handlingar, de för de anklagade gynnsamma vittnesmålen utlämnade, försvaret förvägrat, två kanoner laddade med kartescher i domstolens gård, order till fängelsevakterna att skjuta de åtalade om man försöker befria dem, fyrtio minuters överläggning, tre dödsdomar. Läsaren tror att denna skildring är hämtad från Turkiet? Nej, saken har tilldragit sig i Amerika.

Man begår icke ostraffat sådana dåd i den civiliserade världens åsyn. Den allmänna rättskänslan har öppet öga. Må domarna i Charles Town, Hunter och Parker, må de slavägande jurymännen och Virginias hela befolkning komma ihåg, att Europas blick är i denna stund fäst på Amerika.

John Brown, dömd, skulle hängas idag den 2 december. En nyhet anländer just nu. Han har beviljats uppskov. Han ska dö den 16:e. Ett andra uppskov kommer kanske efter det första? Amerika är ett ädelt land. Mänskliga känslor vaknar snabbt i ett

fritt land. Vi hoppas att Brown ska räddas. Om det inte blir så, om John Brown dör den 16 december på schavotten, vilken fruktansvärd sak!

Browns bödel, låt oss säga det högt, sanningen ska ges till folket, Browns bödel, det skulle inte vara åklagaren Hunter, inte domaren Parker, inte guvernören Wise, inte den lilla staten Virginia; det skulle vara, man får rysningar av att tänka på och säga det, hela den stora amerikanska republiken.

Ju mer man högaktar och beundrar denna republik, desto mera känner man hjärtat beklämt inför en sådan katastrof. En enda stat får icke äga rättighet att vanhedra alla de andra, och här hade förbundets intervention uppenbarligen varit berättigad. Ty då ett dåd är på väg att begås och man icke gör något för att hindra det, blir unionen medbrottslig. Vi alla, vilka vi än är, som har en gemensam hemvist i den demokratiska symbolen, känner oss drabbade och på något sätt komprometterade, om schavotten reses den 16 december. Den stora amerikanska republiken har fått ett nytt sammanhållningsband: rännsnaran i John Browns galge. Men ett sådant dödar.

När man betänker vad befriaren Brown, denne Kristi stridsman, har försökt, och när man tänker på att han ska dö och att han ska dö halshuggen av den amerikanska republiken, så antar dådet den nations proportioner, som begår det; och när man tänker, att denna nation är en prydnad för mänskligheten, att den är en av civilisationens förnämsta ombud, att den ofta till och med lämnar Europa efter sig i raskt och storartat framåtskridande, att dess stolta panna omstrålas av frihetens ljus, så häpnar man vid tanken på ett så stort brott, begånget av ett så stort folk!

Ur politisk synpunkt är mordet på John Brown ett obotligt fel. Det vidgar ohjälpligt den gapande rännan inom unionen. Det kan möjligen befästa slaveriet i Virginia, men det skakar hela den europeiska demokratin. I rädden er skam, men I döden er ära!

Ur moralisk synpunkt tycker man själva begreppet om rätt och orätt förmörkas den dag, som ser Friheten begå ett mord på Befrielsen.

Vad mig beträffar, jag som blott är en atom, men som, liksom alla människor, bär inom mig hela det mänskliga medvetandet; jag faller på knä med tårar inför den stora stjärnbeströdda flaggan i den nya världen, och jag ber med händerna hopfälda denna illustra republikanska republik att beakta den universella morallagens frälsning, att rädda John Brown, att riva ner den hotfulla schavotten den 16 december, och att inte tillåta att, inför dess ögon det första brodermordet överträffas. Ja låt Amerika veta det och tänka på det. Det gives något ohyggligare än Kain mördande Abel, och det är Washington mördande Spartacus.

Victor Hugo. Hauteville-House, 2 december 1859.«

Harriet Tubman, sent 1860-tal.

Harriet Tubman 1909.

